

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Pokus o vymezení problematiky

"duchovnosti" vůči "filosofii"

Edith Steinová

Karla Slabá

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

Pokus o vymezení problematiky

"duchovnosti" vůči "filosofii"

Edith Steinová

Karla Slabá

Vedoucí práce:

Mgr. Eduard Neupauer, Ph.D.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2015 .....

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Život Edith Steinové	3
2.1 Dětství a dospívání ve Wroclawi.....	3
2.2 Studium a další pobyt v Göttingenu	6
2.3 Vědecká pracovnice.....	7
2.4 První kontakty s křesťanskou vírou.....	9
2.5 Konverze a povolání učitelky	10
2.6 Rozhodující životní krok	12
2.7 Poslední dny strávené v Echtu.....	14
3. Inspirativní osobnosti.....	16
3.1 Edmund Husserl (1859-1938)	16
3.2 Max Scheler (1874-1928).....	20
3.3 sv. Terezie od Ježíše (1515-1582)	22
3.4 sv. Jan od Kříže (1542-1558)	26
3.4.1 Stoupání na horu dokonalosti	28
4. Edith Steinová a <i>Věda kříže</i>	30
4.1 Poselství kříže	31
4.2 Učení kříže.....	32
4.3 Následování kříže (fragment)	38
5. Nábožensko-filosofický vývoj na pozadí <i>Vědy kříže</i>	39
6. Závěr	41
7. Seznam použité literatury	44
8. Resumé.....	46

1. Úvod

Edith Steinová je velmi pozoruhodnou ženou 20. století, zejména na poli filosofie a teologie. První zmínka, na kterou jsem v souvislosti s touto osobností narazila, ji líčila jako katolickou světici, která byla prohlášena za svatou v roce 1998. Byla svatořečena i díky své mučednické smrti, tímto faktem narážíme na první zvláštnost a výjimečnost této ženy. Nezemřela mučednickou smrtí za prosazování křesťanské víry, ale z důvodu svého židovského původu. V osobě Edith Steinové získala katolická církev první svatou židovského původu. Již jenom toto konstatování je velmi zajímavé a svým způsobem přelomové. Tímto završením své nelehké životní cesty se tato statečná a cílevědomá žena dočkala uznání, které by si za svého života asi těžko uměla představit. Cílem této práce je především snaha přiblížit její životní cestu.

Při seznamování se s životem této ženy, jenž skončil předčasně a nelidským způsobem v koncentračním táboře, se nám otevře široká paleta poloh, v kterých můžeme vidět, jak se tato žena měnila, vyvíjela se a dozrávala. Edith Steinová byla vzdělanou a ve své době velmi emancipovanou ženou, která svůj život zasvětila hledání pravdy a lásky.

Během studia se rozhodla svůj život a své životní cíle spojit s filosofií, zejména s fenomenologií. Postupem doby, životních událostí a zejména vlivem lidí, se kterými se setkávala, toto své zaměření začala přehodnocovat. Až v ní dozrálo rozhodnutí stát se řeholní sestrou. S osudem této ženy jsem se seznamovala postupně a dá se říci, že od konce jejího života.

Většina děl, která u nás o životě Edith Steinové vyšla, jsou teologicky zaměřené životopisy. Tím, jak se jimi člověk pročítá, zjišťuje, že vlastně podstatnou část života měla tato žena spojenou se studiem filosofie a vědeckou činností.

Jak se z malého, poměrně rozmazleného děvčátka stala cílevědomá studentka, později vědkyně a sebevědomá žena, která se rozhodla spojit svůj život navždy s Bohem? Hledání odpovědí bude předmětem mého bádání.

Cílem práce bude poměrně podrobně přiblížit, jak se životní cesta Edith Steinové utvářela a vyvíjela. Dále budou v práci popsána důležitá setkání, která Edith Steinová ve svém životě prožila. Ať už se jedná o setkání skutečná, nebo prostřednictvím knih. Inspirace, které měly velký vliv na její další konání, v práci vědecké nebo na poli duchovním.

Edith Steinová je autorkou mnoha publikací, v českém jazyce jsou dostupné především ty, které jsou teologicky zaměřené. V této práci bude provedena analýza jejího díla *Věda kříže*, které napsala už jako karmelitka. Na základě analýzy této knihy a všech ostatních vlivů a podnětů bude učiněn pokus o vymezení problematiky, zda je možno dělat mezi teologií a filosofií tlustou dělicí čáru.

Dalším cílem práce bude trochu narušit možná až zidealizovaný pohled na tuto křesťanskou světici. Představit její kroky, které vedly ke zřeknutí se židovské víry, později k prohlášení se za ateistku, a nakonec ke konverzi ke křesťanství, která vrcholí osudovým rozhodnutím stát se řeholní sestrou a vstoupit na Karmel. Bude zajímavé sledovat, jaké cesty ji vedly k tomuto životnímu kroku a zda to byl přirozený důsledek jejích intelektuálních snah nebo náhlý obrat pod vlivem mimořádného zážitku.

Na konci této práce nebude pravděpodobně možné s určitostí říci, kdo vlastně byla Edith Steinová. Tento hodnotící pohled nemůže být nikdy objektivní, vždy se bude jednat o subjektivní názor hodnotitele. Jak je schopen pochopit a interpretovat pohnutky a životní rozhodnutí jiného člověka.

2. Život Edith Steinové

Při zpracování životopisu a všech událostí, které pokládám za důležité, jsem vycházela zejména z knih: *Život Edity Steinové* autorů Andrese Uwe Müllera a Amaty Neyerové a *Edita Steinová: Život v dokumentech a obrazech* autorky Marie Amaty Neyerové.

2.1 Dětství a dospívání ve Wroclawi

Edith Steinová se narodila 12. října 1891 ve Wroclawi do rodiny pruského židovského obchodníka jako nejmladší z jedenácti dětí. Z nich se pouze sedm dožilo dospělosti. Krátce po jejím narození umírá její otec a na matku spadnou všechny povinnosti se zajištěním rodiny a s vedením firmy, která se zabývá obchodem se dřevem. Paní Steinová jako hrdá a cílevědomá židovka se svých povinností chopí se ctí a brzy vybuduje prosperující podnik s dobrou pověstí.¹

Edith, s výsadou nejmladšího dítěte, vyrůstala jako miláček celé rodiny a je na ní vzpomínáno jako na přemoudřelé a prostořeké dítě. Jak dospívala, je popisována jako snivá, uzavřená a často až ustrašená dívka. Ona sama snila o své budoucí slávě a věřila tomu, že je předurčená k velikým věcem a slávě. A že se jí podaří vymanit z maloměstských poměrů, do kterých se narodila.² Se svými sny a trápeními se ale nikomu ze svých blízkých nesvěřovala, chtěla docílit, aby ji všichni brali vážně a jak říkala, byla i pro své sourozence knihou se sedmi pečetěmi.³ Nemohla se dočkat chvíle, kdy začne chodit do školy. Chození do školky ji nebavilo, byla velmi nadané dítě a školka pro ni představovala nekonečnou nudu a nedocnění jejích schopností.⁴ Škola její očekávání splnila, zde byla nadšená a spokojená, ale zároveň byla velmi ctižádostivá a velmi často doprovázely její snahu nad všemi vyniknout slzy a vztek, pokud se jí to nedařilo.⁵

---

¹ Neyer, M, A. *Edita Steinová: Život v dokumentech a obrazech*, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství, 1993, s. 10.

² Müller, A, U., Neyerová, A. *Život Edity Steinové*. Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství, 2013, s. 22.

³ Tamtéž, s. 23.

⁴ Neyer, M, A. *Edita Steinová: Život v dokumentech a obrazech*, s. 10.

⁵ Müller, A. U., Neyerová, A. *Život Edity Steinové*, s. 24.

Protože doma se jí nedostávalo patřičného uznání a setkávala se s přezíravým chováním ke svým prožitkům od všech dospělých členů domácnosti, stáhla se do vlastního světa a stala se z ní tichá dívka. Jak sama přiznala, hovorná a veselá byla pouze ve škole.⁶ Ale zároveň si tímto chováním začala pěstovat sebeovládání a svědomitost a určitý duševní klid, který spolu s rozumným uvažováním provázel a naplňoval celý její život.

Ve čtrnácti letech u ní nastává zlom, nedokáže se rozhodnout, zda chce přestoupit na gymnázium a pokračovat ve studiu. Vítá jako únikovou cestu fakt, že se jedné ze sester narodí druhé dítě, a přesvědčí matku, že už do školy nebude chodit a pojedje raději do Hamburku pomoci sestře. V dospělosti se k tomuto vzdoru vyjádřila tak, že to byly změny názorů spojené s dospíváním a nechuť k učení byla s těmito změnami spojená.⁷

Toto rozpoložení u ní trvá dva roky, poté s elánem a radostí nastupuje na gymnázium. Stává se z ní sebevědomá mladá žena, která dospěla k přesvědčení, že židovská víra není tou pravou pro její další život. Jak řekla, přišla o svou dětskou víru.⁸ Zřekla se židovského náboženství a vystoupila z církve. Celá její rodina je tím hluboce zasažena, zejména její matka, která byla přesvědčenou věřící židovkou.

Edith chodí na soukromé doučování a v roce 1911 školu se skvělým vysvědčením zakončuje. Po maturitě se ale opět ocitá na křižovatce, těžko se loučí s životem studentky, který byl naplněn různými aktivitami, například v Pruském spolku pro hlasovací právo žen, kde se zasazovala o přijetí politických reforem k dosažení zrovnoprávnění žen. Nedostavuje se u ní úleva a štěstí z úspěšně složené zkoušky, naopak má obavu z budoucnosti a z toho, jaký obor si vybrat pro další studium.⁹ V této době se seznamuje s mladým mužem Hansem Bibersteinem, cítí k němu jisté sympatie a je jím přitahována. Ale tento muž si vybral za partnerku její sestru Ernu a později se s ní oženil.¹⁰

Edith Steinová je již od střední školy rozhodnuta, že to „dotáhne na doktorát“, a protože je přesvědčena o tom, že se má věnovat tomu, k čemu má největší vlohy, nastupuje na univerzitu ve Wroclawi. Studuje historii, germanistiku, latinu, filozofii a psychologii, pravděpodobně si tyto obory vybrala i pro pozdější povolání učitelky.

---

⁶ Müller, A. U., Neyerová, A. *Život Edity Steinové*, s. 24-25.

⁷ Tamtéž, s. 26-27.

⁸ Tamtéž, s. 29.

⁹ Müller, A. U., Neyerová, A. *Život Edity Steinové*, s. 38.

¹⁰ Tamtéž, s. 39.

Mohla si dovolit studovat bez toho, aby si musela přivydělávat doučováním. Zázemí, které jí poskytoval rodinný podnik, mohla plně využít pro studium a aktivní studentský život.¹¹ Po hlavě se vrhá do nového života, je plně naplněna novými přátelstvími, intenzivně pracuje ve studentských kroužcích i politických sdruženích. Pilně navštěvuje přednášky a semináře a je plně pohroužena do všech nových aktivit.

Doma všichni těžce nesou proměnu Edith z rodinného benjamínka v sebevědomou ženu, pro kterou již není nejdůležitější její rodina. Začíná upřednostňovat své osobní zájmy a svůj životní plán, což v této době shrnula do těchto slov: „*Jsme na světě, abychom sloužili lidstvu.*“¹² Začíná se zde projevovat její etický idealismus a snaha být nápomocna ostatním lidem, její solidarita. Zároveň se ale v této době u ní začínají projevovat první příznaky depresivních stavů a úzkostí. Tento stav znechucení nad stávajícím světem a nedůvěra, možná i ztráta iluzí je přičítán depresím, které se u ní dostavily po přečtení tendenčního románu od Hermanna Poportse.¹³

Román líčí mužský život spojený se sklonem k alkoholu a k morálním pokleskům, zároveň zde bylo ukázáno, jak vládnoucí kruhy toužící po moci diktují pravidla a osamocení idealista je proti nim naprosto bezmocný. Zároveň v románu byly patrné tendence k militaristickému a nacionalistickému myšlení.¹⁴ Toto čtení bylo v přímém rozporu s tím, jak ona sama uvažovala, a proto byla asi tak ořesena. Později toto období popsala v jednom ze svých dopisů jako období žité na plné obrátky a období plné sebeklamu. Zejména byla přesvědčena, že vše, co sama říká a dělá, je správné. Nikdo se jí neodvážil v ničem odporovat, zatímco ona sama byla ke svým přátelům velmi kritická.¹⁵

---

¹¹ Müller, A. U., Neyerová, A. *Život Edity Steinové*, s. 43.

¹² Tamtéž, s. 43.

¹³ *Helmut Harringa, Eine Geschichte aus unserer Zeit.*

¹⁴ Müller, A. U., Neyerová, A. *Život Edity Steinové*, s. 47.

¹⁵ Neyer, M. A. *Edita Steinová: Život v dokumentech a obrazech*, s. 18.

2.2 Studium a další pobyt v Göttingenu

Edith Steinová při studiu psychologie na Wroclawské univerzitě stále naráží na jméno filosofa Edmunda Husserla a jeho fenomenologickou metodu. Chtěla pátrat po tom, co je v člověku původní, a dospěla k názoru, že tato deskriptivní psychologie by jí v tomto hledání mohla pomoci.¹⁶ Psychologii podle Edith „*chyběl nutný fundament vyjasněných základních pojmů*“,¹⁷ a proto ji toto studium přestalo naplňovat. Byla myšlenkami Husserla nadšená a fenomenologie podle ní „*zcela spočívala v takovéto objasňující práci a myšlenkové vybavení si člověk vytváří sám.*“¹⁸

Ukončuje studium psychologie a přechází na univerzitu v Göttingenu, kde se 17. dubna 1913 stává studentkou germanistiky, historie a zejména filosofie u profesora Husserla. Pobyt na univerzitě v Göttingenu měl na utváření jejího pozdějšího života největší vliv.

Seznámila se zde s velmi zajímavými lidmi, kteří ji velmi ovlivnili, a jak sama později napsala, „*vedli mě vstříc největšímu rozhodnutí mého života.*“¹⁹ Tito lidé pro ni velmi znamenali, obdivovala je, a jak sama přiznala, vztah k těmto lidem byl hlubší než stará studentská přátelství, bylo to poprvé, kdy někdo vedl ji, kdy ona nebyla tou vůdčí osobností.²⁰

Mezi její blízké přátele patřil Adolf Reinach, který byl spolupracovníkem prof. Husserla. On sám byl v úzkém styku se studenty a účastnil se jejich diskusí. Na Edith nejvíce zapůsobilo, když byla po smrti A. Reinacha požádána jeho vdovou o to, aby uspořádala jeho pozůstalost. Tato žena byla židovka, která konvertovala k evangelické víře. Edith se velmi obávala setkání s truchlící vdovou, ale její obavy se nenaplnily. Setkání s paní Reinachovou pro ni bylo prvním setkáním s věřícím člověkem, který je plně smířen se smrtí blízkého člověka prostřednictvím víry v Ježíšovu vykupitelskou smrt na kříži.²¹

Vedle A. Reinacha se nejvíce přátelila s Maxem Schelerem, Hansem Lippsem a Hedwig Conrad-Matiusovou.

---

¹⁶ Müller, A. U., Neyerová, A. *Život Edity Steinové*, s. 54.

¹⁷ Neyer, M, A. *Edita Steinová: Život v dokumentech a obrazech*, s. 20.

¹⁸ Tamtéž, s. 20.

¹⁹ Tamtéž.

²⁰ Tamtéž.

²¹ Tamtéž, s. 21.

Max Scheler byl významný myslitel, židovský konvertita, prostřednictvím kterého se Edith Steinová setkala se světem katolické víry. Jeho přednáška o kráse světa víry pro ni byla něčím zcela novým. Poprvé zde slyšela o pojmech jako svátost, pokora, čistota. Bylo to pro ni objevení nových hodnot, které nechtěla a ani nemohla jen tak přejít, ale chtěla jim věčně naslouchat.²² Více bude tato osobnost rozebrána v samostatné kapitole.

Nejsilnější podněty pro své filosofické myšlení dostávala od těchto svých přátel a od dalších členů Filozofické společnosti, kterou tvořili Husserlovi žáci.²³ Edith Steinová začíná pracovat na své disertační práci „*K problému vcítění*“ a postupně se u ní dostavují pocity zoufalství a malomyslnosti. Cítí se velmi vyčerpaně, protože si uvědomuje, že si stanovila vysoké cíle a tyto se jí nedařilo naplnit. Přesto v roce 1915 skládá státní zkoušku s vyznamenáním.²⁴ Mezitím ale psaní disertační práce přerušil vlivem událostí, které souvisejí s vypuknutím 1. světové války. Vstupuje do Červeného kříže a je rozhodnuta pomáhat raněným vojákům. Skládá ošetrovatelskou zkoušku a je poslána do infekčního lazaretu do Hranic na Moravě. Toto své rozhodnutí podřídit svůj život službě nemocným udělala i přes výslovný zákaz matky, která její úmysly nesdílela.²⁵ Po ukončení služby ve vojenském lazaretu učí jako praktikantka na dívčí škole ve Wroclawi.

2.3 Vědecká pracovnice

V roce 1916 přestupuje E. Husserl na univerzitu ve Freiburgu. Edith Steinová stále pracuje na své práci, a proto ho hlavně kvůli svému doktorátu na tuto univerzitu následuje 3. srpna 1916 skládá na Filozofické fakultě doktorskou zkoušku s nejvyšším vyznamenáním.²⁶ V tuto dobu přijímá prof. Husserl její nabídku, že bude jeho asistentka. Edith je velmi nadšená, že může pracovat spolu se svým učitelem a stát se jeho vědeckou asistentkou. Je šťastná a doufá, že se to, co ji nejvíc naplňuje, stane její každodenní povinností.²⁷

Ale asi po roce a půl práce pro profesora může Steinová říci, že je tato činnost pro ni zklamáním, že se nenaplnilo její očekávání. Nedostala se k žádné vědecké práci, spíše rovnala a třídila stohy rukopisů.

---

²² Herbstrith, W. *Prodlévání před Bohem: S Terezií z Avily, s Janem od Kříže a Edith Stein*. Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství, 1994, s. 64.

²³ Tamtéž, s. 64.

²⁴ Tamtéž, s. 20.

²⁵ Tamtéž, s. 23.

²⁶ Herbstrith, W. *Prodlévání před Bohem: S Terezií z Avily, s Janem od Kříže a Edith Stein*, s. 27.

²⁷ Tamtéž, s. 27.

Vede pouze pomocný seminář, kde interpretuje studentům profesorovy myšlenky a části jeho přednášek. Je to pro ni velkým zklamáním, protože chtěla být nápomocna svému velkému vzoru k nalézání nových myšlenek a činění nových závěrů. Chtěla se podílet na vydávání nových publikací, které již dávno měly být vydané.²⁸

Pro ilustraci uvádím, jak popisovala svoji spolupráci s profesorem v jednom z dopisů, který byl odeslán 18. ledna 1917: „*Mistrova prognóza pro dokončení "Idejí": musím u něj zůstat tak dlouho, než se vdám, za manžela si musím vzít jen takového muže, který se rovněž stane jeho asistentem a děti totéž. Nevezmu-li v úvahu čas, schází i potřebné předpoklady. I když nakonec to není mimo hranice možností, že by se někdo našel, kdo by se nezalekl svazku se mnou, považuji za zcela nemožné, aby se muž mohl stát jeho asistentem. Pracuji nyní zcela samostatně, což je pro mne potěšitelné, ale tu a tam by výměna názorů celé věci velice prospěla.*“²⁹

Edith Steinová postupně přestávala mít iluze o své práci u prof. Husserla. Na svoji vědeckou činnost nemá čas a práce, kterou dělá, ji nemůže uspokojovat. Žádá proto profesora Husserla o propuštění, tento jí vyhovuje a zároveň jí napíše skvělé doporučení k její habilitaci. Pro Edith zůstane navždy „*mistrem, jehož obraz nemůže zkažit žádná lidská slabost.*“³⁰

Po odchodu z Freiburgu se marně pokouší o habilitaci na univerzitě v Göttingenu. Živí se pořádáním soukromých přednášek a jak sama říká, hořela jí půda pod nohama, nacházela se ve vnitřní krizi a intenzivně přemýšlela, jak uspořádat svůj život. Kde najde Boha? S neomylnou jistotou již ví, že na tuto otázku musí odpověď nejen najít, ale i ji prožít.³¹

Pravděpodobně má neustále v paměti zážitek, kdy se při cestě do Freiburgu setkala se svým dávným přítelem ze studií Hansem Lippsem. Ten jí vyprávěl o několika mladých filozofech, kteří se zabývají fenomenologií a kteří konvertovali ke katolické víře. Edith si i po letech vybavila pocit, že jí bylo líto, že ona k této skupině lidí nepatří.³²

Hans Lipps znamenal pro Edith Steinovou rozhodně víc, než že přítele ze studií. Edith ho milovala a jak později napsala její přítelkyně Hedwig Conrad-Martiusová, jistě by si ho vzala, kdyby ji byl požádal o ruku. Ale on ji nechtěl.³³

---

²⁸ Herbstrith, W. *Prodlévání před Bohem: S Terezií z Avily, s Janem od Kříže a Edith Stein*, s. 30.

²⁹ Stein, E. *Myšlenky a dopisy*. Praha, Zvon, 1991, s. 6-7.

³⁰ Herbstrith, W. *Prodlévání před Bohem: S Terezií z Avily, s Janem od Kříže a Edith Stein*, s. 30.

³¹ Tamtéž, s. 31-32.

³² Neyer, M. A. *Edita Steinová: Život v dokumentech a obrazech*, s. 24.

³³ Müller, A. U., Neyerová, A. *Život Edity Steinové*, s. 124.

2.4 První kontakty s křesťanskou vírou

Edith Steinová si z této cesty do Freiburgu odnáší i velmi silný zážitek z návštěvy Dómu ve Frankfurtu. V tomto kostele spatřila osamocenou ženu, která byla pohroužena do své modlitby, do jakéhosi důvěrného rozhovoru. Toto setkání ji velmi silně oslovilo, protože ona sama znala jen výjevy ze synagogy nebo z protestantských kostelů, kam lidé přicházejí k bohoslužbám hromadně. Tento obrázek prázdného Božího domu a v něm prosté ženy v důvěrném rozhovoru s Bohem byl pro Edith silným zážitkem.³⁴

Již padla zmínka o jejím příteli Adolfu Reinachovi. Tomuto člověku mohla být vděčná za to, že v ní probudil zájem o duchovní podstatu člověka. Jelikož víra v to, že existuje něco, co člověka plně přesahuje, se u ní naplno otevřela až po setkání s tímto evangelíkem. Řekla o něm, že ještě žádný člověk ji neoslovil takovou čistotou srdce jako tento její přítel.³⁵

Zde asi můžeme hovořit o první zkušenosti Edith Steinové s Bohem. Bůh se jí zjevil v dobrotě a lásce člověka a tento její prožitek se později znásobil setkáním s vdovou po zmíněném příteli. Jejich setkání bylo prostoupeno sdílením Boží lásky. Tato žena vůbec nebyla truchlící zlomená žena, která by potřebovala útěchu, naopak byla to ona, která dokázala silou své víry v Krista utěšit nevěřící a pochybující Edith.³⁶ Tento zážitek ji zcela přemohl, padly její racionalistické předsudky a postupně začínala chápat, že člověka neproměňují vědecká poznání, ale dotyk pravdy samé. Pravdy Boží.³⁷

Krátce před svou smrtí Edith Steinová řekla: „*Bylo to právě toto mé první setkání s křížem a Boží silou, která se daruje těm, kdo jej nesou. Viděla jsem poprvé názorně před sebou Církev zrozenou ze Spasitelova utrpení v jejím vítězství nad ostnem smrti. Byl to okamžik, v němž se zřítily moje nevíra a zazářil Kristus.*“³⁸

Od roku 1917 až roku 1921 pravděpodobně zápasila se svým přesvědčením a vůlí, která nechtěla připustit omylnost vědeckého světového názoru. V této době Edith navštívila své přátele z Filozofické společnosti, manžele Theodora a Hedwigu Conrad-Martiusovy. V jejich domě se jí dostala do ruky autobiografická kniha mystičky a církevní učitelky Terezie z Avily.³⁹

---

³⁴ Neyer, M, A. *Edita Steinová: Život v dokumentech a obrazech*, s. 25.

³⁵ Herbstrith, W. *Prodlévání před Bohem: S Terezií z Avily, s Janem od Kříže a Edith Stein*, s. 65.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ Herbstrith, W. *Prodlévání před Bohem: S Terezií z Avily, s Janem od Kříže a Edith Stein*, s. 65.

³⁸ Tamtéž.

³⁹ Neyer, M, A. *Edita Steinová: Život v dokumentech a obrazech*, s. 25

Po prvním přečtení této knihy řekla: „*Toto je pravda.*“⁴⁰ Později Edith Steinová často vyprávěla, jak ji přečtení a pozdější studium této knihy přivedlo k rozhodnutí vstoupit do katolické církve. Toto rozhodnutí pro ni znamenalo i ukončení jejího dlouholetého vnitřního zápasu. Byla si vědoma toho, že tento vnitřní boj a zároveň dozrávání bylo započato již setkáními s Maxem Schelerem, Adolfem Reinachem a zejména s jeho ženou.⁴¹

Terezie z Avily jí ukázala, že věřit naznamená považovat Boží existenci za pravdivou, ale že víra je osobní vztah mezi člověkem a Bohem. Tento vztah se musí neustále cvičit. Je to přátelství, modlit se neznamena jen říkat slova. Víra, to je prožívání lásky.⁴² Pochopení sv. Terezie ji zbavilo všech pochybností a byla připravena na postupná setkávání s lidmi, jejichž hluboká víra ji podněcovala k dalšímu myšlení a hledání. Roky hledala pravdu ve filosoficko-vědeckém smyslu a nyní pocítila pravdu lásky díky sv. Terezii. Pravdu, která není poznáním, ale vztahem. Vztahem mystickým, je to přátelství s Bohem a Ježíšem Kristem.⁴³ Více o této zajímavé ženě a jejím vlivu bude pojednáno v samostatné kapitole.

Edith Steinová již byla přesvědčena, že se chce stát křesťankou, ale váhala, jestli se má stát evangeličkou, nebo katoličkou. V té době bylo obvyklé, že Židé, kteří se nechali pokřtít, vstupovali do evangelické církve, ale ona cítila, že katolická liturgie je jí bližší. Stál před ní nelehký úkol a tím bylo oznámit svým blízkým, a zejména matce, své rozhodnutí stát se katoličkou. Pro matku to byla velmi těžká rána a považovala to za odpadlictví, ale později se s touto skutečností smířila.⁴⁴

2.5 Konverze a povolání učitelky

1. ledna 1922 byla Edith Steinová pokřtěna, za kmotru jí šla její přítelkyně Hedwig Conrad-Martiusová. Edith přijala křestní jméno Theresia Hedwig. Po svém biřmování nastoupila jako učitelka v klášteře dominikánek od sv. Magdalény ve Špýru.⁴⁵ Chtěla být nezávislá na svojí rodině a zároveň se chtěla seznamovat s životem v klášteře.

V tomto klášteře byla domácí kaple, kde mohla v klidu a tichosti prožívat hodiny meditace. Měla vyhrazeno své místo za sloupem i v klášterním kostele sv. Magdalény, aby mohla kdykoliv přijít a nerušeně se modlit.

---

⁴⁰Herbstrith, W. *Prodlévání před Bohem: S Terezií z Avily, s Janem od Kříže a Edith Stein*, s. 66.

⁴¹Neyer, M. A. *Edita Steinová: Život v dokumentech a obrazech*, s. 32.

⁴²Herbstrith, W. *Prodlévání před Bohem: S Terezií z Avily, s Janem od Kříže a Edith Stein*, s. 66.

⁴³Neyer, M. A. *Edita Steinová: Život v dokumentech a obrazech*, s. 33-34.

⁴⁴Müller, A. U., Neyerová, A. *Život Edity Steinové*, s. 130.

⁴⁵Neyer, M. A. *Edita Steinová: Život v dokumentech a obrazech*, s. 36.

K jejímu duchovnímu životu patřilo, kdykoliv jí to ostatní povinnosti dovolily, stáhnout se do ticha a modlit se. Edith Steinová tuto vnitřní modlitbu všem doporučovala. Její argumenty byly takové, že právě člověk plně zaměstnaný potřebuje takovéto obrácení do svého nitra, kde dojde k setkání s Bohem. K tomuto usebrání se není potřeba kostel, takové duchovní občerstvení je možné činit všude.⁴⁶

Zároveň jí bylo umožněno věnovat se vědecké práci. Musela si přiznat, že není ještě připravena žít bez okolního světa. I když po své konverzi byla přesvědčena o opaku, myslela si, že se musí oprostít od všeho světského a žít jen za zdmi kláštera.⁴⁷

Byla velmi oblíbenou učitelkou, žákyně i řádové setry k ní cítily důvěru i přes její důslednost a přísnost. Při vzdělávání svých svěřenkyň postupovala velmi komplexně, nejenom že vyučovala podle studijního plánu, ale snažila se je připravit na život v manželství a měla snahu vzdělat je i v oblasti sexuální výchovy.⁴⁸ Edith Steinová byla v této době často žádána o přednášky pro katolickou veřejnost, zejména pro různé spolky při slavnostních shromážděních. Dále přednášela v doškolovacích kurzech pro studenty. Píše různé články a recenze, mluví pro veřejnost v rozhlase.⁴⁹

Na jejích přednáškách se často diskutovalo vzdělávání žen. Dokonce se vyjadřovala i k tak ožehavé otázce, kterou je kněžství žen. Byla přesvědčená o tom, že není rozdílu mezi vysvěceným mužem a ženou, že pouze záleží na dokonale rozvinuté osobnosti člověka a na jeho schopnosti docílit proniknutí pozemského života s životem božským.⁵⁰ Velmi významná byla její přednáška z roku 1930 ze Salcburku, kde jako jediná žena mohla promluvit na valném shromáždění katolických akademiků. Mluvila na téma: „*Étos ženských povolání*.“⁵¹

Ve Špýru strávila osm let, během nichž nejenom učila a byla veřejně činná, ale věnovala se i překladatelské činnosti. Dokončila dvě velké práce, přeložila do němčiny svazek dopisů a deníků kardinála Johna Hermana Newmana - *Myšlenka univerzity* a dvousvazkový překlad *O pravdě* sv. Tomáše Akvinského.⁵²

---

⁴⁶ Neyer, M. A. *Edita Steinová: Život v dokumentech a obrazech*, s. 38.

⁴⁷ Tamtéž, s. 36.

⁴⁸ Müller, A. U., Neyerová, A. *Život Edity Steinové*, s. 149.

⁴⁹ Neyer, M. A. *Edita Steinová: Život v dokumentech a obrazech*, s. 40.

⁵⁰ Neyer, M. A. *Edita Steinová: Život v dokumentech a obrazech*, s. 41.

⁵¹ Müller, A. U., Neyerová, A. *Život Edity Steinové*, s. 173-174.

⁵² Neyer, M. A. *Edita Steinová: Život v dokumentech a obrazech*, s. 42.

Z kláštera ve Špýru odchází, protože cítí, že díky pedagogické činnosti nemá čas na svoji vědeckou práci. Činí pokusy dokončit svoji habilitaci, ale neúspěšně. Edith Steinová vidí, že její budoucnost profesionální vědkyně je opět v temnotách. Ale ona sama je přesvědčena, že vše je tak, jak má být.⁵³

V únoru 1932 je jí prostřednictvím spolku katolických učitelek nabídnuto místo docentky na německém Institutu pro vědeckou pedagogiku v Münsteru.⁵⁴ Toto místo přijímá a stěhuje se do studentské koleje, kde žijí řádové sestry, které zde studují, a o celý dům se starají sestry ze Společenství naší milé. Brzy je známá svými nekompromisními zásadami a katolickými stanovisky. Ale zároveň všichni poznávají její osobní skromnost.⁵⁵

Edith Steinová si na novém působišti uvědomuje, kolik času ztratila, když se nevěnovala naplno své vědecké činnosti, a že by bylo asi nejlepší, kdyby mohla začít od začátku. Zároveň cítí velké zklamání, že její dosavadní práce jsou přijímány s takovými rozporuplnými reakcemi. Jedna část odborníků je přijímá s nadšením, druhá je silně kritizuje. Opět propadá pocitům, že si stanovila moc vysoké cíle, kterých není schopná dosáhnout.⁵⁶ Stěžuje si na skutečnost, že ztratila styk s moderním světem a že není připravená pro velké duchovní úkoly doby. Tak opět stojí před otázkou, jestli je schopná obstát na vědeckém poli a jaký je vlastní smysl jejího životního poslání.⁵⁷

2.6 Rozhodující životní krok

Edith si musí přiznat, že je asi pravda vše, co jí v mládí vyčítali její nejbližší. Že přeceňuje své schopnosti, je naivně sebevědomá. Postupně si začínala připouštět, že špatně odhadla hranice svých možností.⁵⁸ Později toto období popisuje jako období milosti, kdy se vše postupně odehrávalo tak, jak to mělo být. A ona sama pochopila, že se musí svěřit tomuto vedení.⁵⁹

V tomto čase, až do nástupu NSDAP k moci, se velmi intenzivně věnuje přednáškové činnosti. Její přednášky jsou především o roli žen ve společnosti, o křesťanském životě ženy. Edith Steinová byla velmi vnímavá k projevům budování diktatury.

---

⁵³ Neyer, M, A. *Edita Steinová: Život v dokumentech a obrazech*, s. 51.

⁵⁴ Müller, A. U., Neyerová, A. *Život Edity Steinové*, s. 181.

⁵⁵ Neyer, M, A. *Edita Steinová: Život v dokumentech a obrazech*, s. 52.

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ Neyer, M, A. *Edita Steinová: Život v dokumentech a obrazech*, s. 53.

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ Tamtéž.

Uvědomovala si nebezpečí, které hrozí zejména Židům, proto napsala dopis papežovi s žádostí o vydání encykliky⁶⁰ na ochranu Židů. Dočkala se jen požehnání pro sebe a rodinu.⁶¹

Tak jako ostatním Židům je i jí zakázána veřejná činnost. I přes četné nabídky na přednášení v zahraničí možnost emigrace odmítá. Činí nejzásadnější rozhodnutí svého života. A tím je vstup do kláštera. Je přesvědčena o správnosti svého rozhodnutí stát se řeholnicí. Přestože je dokonale seznámena s benediktinskou i dominikánskou spiritualitou, zvítězila v ní láska k Terezii z Avily. Rozhodla se vstoupit na Karmel a stát se karmelitkou.⁶²

Došla stejně jako Terezie k rozhodnutí, že chce uznávat pouze Boha a získávat další lidi, kteří by mu také sloužili. Zároveň si jistě Edith Steinová uvědomovala, že toto její rozhodnutí může být hodnoceno jako útěk před realitou a schování se před nastupujícím pronásledováním. Ale věřila, že je to Pán, kdo trpí v pronásledovaných Židech, a ona chce být tou, která se co nejužěji spojí s ním. A bude to ona, kdo přinese spásu pro všechny.⁶³

Od svého obrácení ke katolické víře vždy čerpala sílu ke svému veřejnému působení v modlitbě. Nyní mohla chápat toto své nucené přerušování veřejné činnosti jako pokyn k tomu, aby se v modlitbě postavila před Boha za všechny ostatní.

Požádala arcipata o souhlas ke svému vstupu na Karmel. Ten měl sice výhrady k tomu, že v jejím věku - 42 let, se již jedná o vyzrálou osobnost, která se těžko bude sžívat s prostým a odříkavým životem karmelitánského řádu. Ale nakonec souhlas udělil.⁶⁴

Pro rodinu bylo toto její rozhodnutí nepochopitelné. V této pro Židy velmi kruté době se většina z nich znovu začala intenzivně navracet k židovským hodnotám. Tato zlá doba učinila z německých židovských obyvatel společenství lidí spřízněných osudem. Nabízeli jí, že ji budou finančně podporovat, jen aby tento krok nečinila. Její matka byla zoufalá, vůbec svoji dceru nemohla a ani nechtěla pochopit. Postupně však většina přátel a příbuzných, kromě matky, tomuto jejímu konání porozuměli. Pochopili, že pro ni je to následování hlasu svědomí, a přišli se s ní rozloučit.⁶⁵

---

⁶⁰ Jedná se o papežský okružní list původně určený biskupům, dnes i kněžím a věřícím na celém světě.

⁶¹ Müller, A. U., Neyerová, A. *Život Edity Steinové*, s. 190

⁶² Neyer, M. A. *Edita Steinová: Život v dokumentech a obrazech*, s. 55.

⁶³ Tamtéž, s. 55.

⁶⁴ Müller, A. U., Neyerová, A. *Život Edity Steinové*, s. 194.

⁶⁵ Tamtéž, s. 201-202.

Po souhlasném stanovisku všech sester vstupuje 14. října 1933 Edith Steinová na Karmel v Kolíně nad Rýnem. V dubnu následujícího roku si spolu s řeholním oděvem zvolila i nové jméno Terezie Benedikta od Kříže. Jak později napsala: „*Pod slovem kříž jsem chápala osud Božího lidu, který se tehdy již začal naplňovat.*“⁶⁶

Z fenomenoložky se stala kontemplativní řeholní sestra. Ve svém dopise ze 17. října 1934 píše: „*Když si mne představíte v chóru v bílém plášti, pak je to omyl, ten náleží jen ke svatému přijímání a při oficiu o slavnostech. Musíte mne vidět v starém hnědém hábitu, docela malou. Taková jsou i má rozjímání, žádné vysoké vzlety ducha, nýbrž většinou velmi skromná a jednoduchá. To nejlepší na nich je vděčnost za to, že mně toto místo bylo darováno jako můj pozemský domov.*“⁶⁷

Na příkaz převorky jí bylo umožněno zabývat se vědeckou činností. Dokončuje své asi největší dílo *Konečné a věčné bytí (Endliches und Ewiges Sein)*. Odmítá v něm tomistické rozlišování filosofie a teologie s tím, že filosofie se také musí zabývat otázkou zjevení. Postupně ale opouští Tomáše Akvinského a orientuje se na mystiku sv. Jana od Kříže.⁶⁸

21. dubna 1938 složila Terezie Benedikta od Kříže věčné sliby, ale již v listopadu přicházejí události spojené s křišťálovou nocí. Po tomto aktu nenávisti vůči Židům se ocitají v ohrožení všichni, kdo jsou s nimi v kontaktu. Steinová si toto vše uvědomuje a prosí o přeložení sebe a své sestry Rosy, která mezitím rovněž konvertovala ke katolické církvi, na bezpečné místo. Je si vědoma toho, že jejich přítomnost znamená pro ostatní sestry nebezpečí.

2.7 Poslední dny strávené v Echtu

Poměrně rychle byly vyřízeny potřebné dokumenty a postupně se obě dvě ocitnou na Karmelu v Echtu v Nizozemsku. Rosa dostává povolení působit zde jako laická sestra.⁶⁹ Jejich příbuzní, z nichž už je většina v zahraničí, si s úlevou mohli vydechnout, ale toto bezpečí netrvalo dlouho.

---

⁶⁶ Neyer, M. A. *Edita Steinová: Život v dokumentech a obrazech*, s. 58.

⁶⁷ Stein, E. *Myšlenky a dopisy*, s. 14.

⁶⁸ Müller, A. U., Neyerová, A. *Život Edity Steinové*, s. 212-214.

⁶⁹ Tamtéž, s. 67.

V listopadu 1941 vstupuje v platnost vyhláška, která zbavuje všechny občany neárijského původu státní příslušnosti a vyzývá je k emigraci. Edith spolu se svou sestrou tedy požádaly o vystěhování do Švýcarska.⁷⁰ Edith Steinová se nikdy nedozvěděla, že tato žádost byla zamítnuta.

K zatčení obou sester došlo 2. srpna 1942 na Karmelu v Echtu. Toto zatýkání všech židovských konvertitů byla pomsta. Trest za protest nizozemských biskupů, kteří se veřejně postavili proti transportům Židů a nasazování holandských dělníků v německých továrnách.⁷¹

Ještě na cestě do koncentračního tábora Edith věřila tomu, že se z transportu dostane. Ve svém posledním dopise z 6. srpna píše: „*Jedna ctihodná matka přijela včera s kufry pro své dítě a je ochotná vzít s sebou dopis. Zítří ráno odjíždí transport (Slezsko nebo Československo??). Nejdůležitější je: vlněné punčochy, dvě přikrývky, pro Rosu všechno teplé...*“⁷²

Jako den a místo úmrtí Edith Steinové se uvádí 9. srpen 1942, koncentrační tábor Osvětim - Březinka.

---

⁷⁰ Müller, A. U., Neyerová, A. *Život Edity Steinové*, s. 238.

⁷¹ Tamtéž, s. 240.

⁷² Stein, E. *Myšlenky a dopisy*, s. 21.

3. Inspirativní osobnosti

Touto strohou informací o krutém ukončení života Edith Steinové byla uzavřena rozsáhlá část práce, která měla objasnit cesty, kterými se tato pozoruhodná žena ubírala. V další části bude pozornost zaměřena na osobnosti, které měly podle mého názoru velký vliv na tuto ženu. Představení těchto lidí bude vedeno chronologicky, jak se s nimi osobně potkala, nebo se seznámila s jejich dílem. Bude mapováno, jak ji tyto osobnosti a jejich myšlenky ovlivňovaly.

První osobností, která bude představena, je Edmund Husserl. Bude ve zkratce načrtnut jeho životopis a uvedu osobnosti a události, které měly vliv na utváření jeho názorů. A dále bych se zaměřila na jeho učení, které mělo zásadní vliv na Edith Steinovou a její myšlenkový svět.

Druhou osobou, které se tato část práce bude věnovat, je Max Scheler. Při představování jeho osoby, myšlenek bude postupováno stejným způsobem.

Další dvě osoby a zejména jejich činnost, kterými se bude práce zabývat, jsou dva španělské církevní učitelé. Jedná se o sv. Terezii od Ježíše a sv. Jana od Kříže. Oba žili v 16. století, jsou pokládáni za církevní mystiky a hlavní představitele řádu karmelitánů. V části o Terezii z Avily bude ve zkratce představen i tento řeholní řád. Spisy těchto dvou světců, ale zejména jejich život a všechny činnosti, které měly za následek šíření lásky k Bohu, byly pro Edith Steinovou velkým příkladem.

3.1 Edmund Husserl (1859-1938)

Patří k nejuznávanějším filosofům 20. století, je pokládán za zakladatele fenomenologie. Byl to on a jeho učení, které přivedlo Edith Steinovou na myšlenku přestoupit na univerzitu v Göttingenu a věnovat se tomuto nově vznikajícímu filosofickému směru. Pro přiblížení života Edmunda Husserla, a zejména jeho učení, jsem vycházela z knihy Ivana Blechy, *Husserl*.

Edmund Husserl se narodil v Prostějově do židovské rodiny, která ale byla nábožensky tolerantní.

Na gymnáziu v humanitních vědách nijak zvlášť nevynikal, soustředil se proto více na vědy přírodní a rozhodl se pro další studium fyziky a matematiky. Ale souběžně s těmito obory si zapsal i filosofii.⁷³

Při studiu v Lipsku se setkal s Tomášem Masarykem, ten jako jeho starší kolega na něho měl velký vliv. Jeho zásluhou se Husserlova pozornost obrátila na základy novověké racionalistické filosofie, ale i jejich protiklad - britský empirismus. A tím u něho byl probuzen zájem o množství otázek, které nabízí vztah lidských zkušeností k rozumovým konstrukcím.⁷⁴ Masaryk ho pravděpodobně přiměl i k tomu, aby se stejně jako on zabýval otázkou krize lidství, kterou popisoval jako ztrátu úcty před věčností a malou pokoru před božským řádem světa. Možná již tady při studentských diskuzích byly zasety zárodky jeho pozdějších myšlenek, které rozvinul v knize *Krize evropských věd*.⁷⁵

T. Masaryk byl i tím, který přivedl E. Husserla ke konverzi k protestantismu. A nejvíce ho ovlivnil tím, že ho upozornil na Vídeňskou univerzitu a filosofa Franze Brentana, který zde přednášel. Tento filosof se ve svých přednáškách snažil vyhnout mnohoznačnosti a trval na přesném vymezení pojmů. Svým dialektickým zvažováním argumentů přesvědčil Husserla o tom, že i filosofie může být věcnou vědou.⁷⁶

V jednom ze svých základních děl, v *Logických zkoumáních*, které vyšlo v roce 1900, se Husserl již zabývá čistou logikou, ale také jsou zde již patrné stopy fenomenologie.⁷⁷ Druhý díl vyšel hned následující rok a kniha vzbudila také velký ohlas. Zde již Husserl použil svoji fenomenologickou metodu a aplikoval ji na filosofii. Snažil se dopátrat, jaké jsou vztahy objektivní matematiky s psychologickým zaměřením logických jevů.⁷⁸

Kniha je kritikou psychologismu, subjektivismu a relativismu. Autor se ale nevzdává myšlenky, že všechny ideální logické předměty musí být nějak vázány na naši psychiku. Základním úkolem pro něho je: „Učinit tématem zkoumání tuto vlastní korelaci mezi ideálními předměty čistě logické sféry a subjektivně psychickým prožíváním.“⁷⁹

---

⁷³ Blecha, I. *Husserl*. Olomouc. Votobia, 1996. s. 7-9.

⁷⁴ Blecha, I. *Husserl*, s. 9.

⁷⁵ Tamtéž, s. 10.

⁷⁶ Blecha, I. *Husserl*, s. 14-15.

⁷⁷ Tamtéž, s. 30-32.

⁷⁸ Tamtéž.

⁷⁹ Blecha, I. *Husserl*, s. 32.

Husserl rozlišuje dvě zkušenosti, vnější a vnitřní. Vnější zkušenost je vždy závislá na nějakých dalších okolnostech. Zatímco vnitřní zkušenost má svůj předmět vnímání obsažen v sobě. Můžeme jednotlivé danosti sejmut z jejich nositelů a vnímat je odděleně. Tyto vnitřní zkušenosti mají tu vlastnost, že jsou intencionální. Vždy jsou vjemem něčeho, toužením po něčem.⁸⁰

Důležité pro něho je, že vnitřní vlastností psychických stavů je vztah k předmětnosti. Tento vztah k objektu přesahuje samotný subjekt. Husserl byl přesvědčen o tom, že pomocí analýzy takto chápaných psychických aktů dojde k objektům těchto aktů a bude moci prohlásit, že fenomenologie směřuje k „věcem samým“.⁸¹ Věřil, že pomocí této metody dospěje k pravdě, že pravdu vyčte z věcí.

Logická zkoumání a vše, co slyšela o fenoménech, je to, co přivedlo Edith Steinovou za prof. Husserlem do Göttingenu. Nebyla spokojena s tím, co jí nabízelo studium psychologie, nenacházela odpověď na svoji základní otázku - jak nalézt pravdu. Jak později napsala, cítila, že ji něco pohání kupředu a nechtěla déle čekat.⁸²

Fenomenologie odvrací pozornost od subjektu a zaměřuje se na objekt, poznání se považuje za vnímání, které své nároky odvozuje z věcí. To se Steinové líbilo, nechtěla, aby vnímání bylo svazováno tak jako u kritického idealismu, kdy všechen běh věcí určovaly normy, definice a pojmy, které věcem vše vnucovaly a nařizovaly.⁸³

Husserl napsal v *Logických zkoumáních*: „*Pravda je absolutní, není, jak učila psychologie, závislá na myslícím subjektu.*“⁸⁴ Chce takovou filosofii, která bude objektivní, osvobozená od pocitů a psychologismů. Zkušenost nepovažuje za nahromadění nikterak spolu nesouvisejících faktů, které teprve mysl podle určitých pravidel seřadí. Zkušenost je pro něho soubor obsahů, které tvoří podstatu daného fenoménu, podstatu věci. Tyto obsahy jsou nutné a obecné.⁸⁵

---

⁸⁰ Blecha, I. *Husserl*, s. 33.

⁸¹ Tamtéž, s. 34.

⁸² Steinová, E. *Myšlenky a meditace*. Přeložil a životopis napsal V. Petkovič. Svitavy. Trinitas, 2000, s. 72.

⁸³ Steinová, E. *Myšlenky a meditace*, s. 74.

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ Tamtéž, s. 75.

Atmosféra kolem profesora, zejména díky jeho spolupracovníkům, byla radostná a tvůrčí. Jeden z jeho spolupracovníků Adolf Reinach byl tím, jak už bylo zmíněno v předchozí části práce, kdo měl na Edith obrovský vliv. Bylo to zejména díky jeho intelektuální zdatnosti, ale jistě i tím, že byl naplněn optimismem. Celkovou atmosférou a zejména tím, jak všichni svojí vědeckou prací přispívají k přiblížení se k pravdě, byla Edith Steinová nadšená.

V roce 1916 se Edith Steinová stala profesorovou asistentkou. To, že ji tato práce plně neuspokojovala, bylo popsáno v úvodní části. Jeden z jejích dopisů, který napsala 19. února 1918, vypovídá o jejích pocitech: „*V podstatě je myšlenka "být někomu k dispozici" pro mne nesnesitelná. Mohu zcela sloužit věci, jsem schopna z lásky k člověku leccos učinit, ale stát se služebníkem určitého člověka, krátce řečeno, poslouchat, to nedokáži.*“⁸⁶

Tato zkušenost a to, že se od Husserla nedočkala konkrétní podpory při snaze o svou habilitaci, bylo pro ni jistě zklamáním. Ale na svého mistra s úctou a láskou vždy vzpomínala. Postupně, zejména po své konverzi, se začíná od fenomenologie, tak jak ji pojímá Husserl, odklánět. Vyčítá jí, že je zatížena subjektivismem a relativismem. Je to podle ní egocentrická koncepce. Ona je již v takové fázi svého intelektuálního vývoje, že je ochotná uvažovat jen v rámci teocentrické koncepce. Pro ni je již jedinou cestou k pravdě a skutečnosti víra, tedy to, co je nezávislé na subjektivní realitě.⁸⁷

Husserl nikdy na její požadavek doplnit fenomenologii o víru v dogmata, o možnost, že existuje něco, co nás přesahuje, nepřistoupil. Zásadně nemohl přijmout něco, co by nesmělo být podřízeno fenomenologické redukci. Ta pro něho znamenala garanta odhalování všech domnělých a skutečných pravd. A u víry v dogmata je možnost jakéhokoliv zpochybnování vyloučena. On sám dokonce chápal fenomenologii jako cestu k víře pro ty, kteří nechtějí přijímat víru v dogmata.⁸⁸

Postupně se od sebe tyto dvě osobnosti myšlenkově vzdalovaly. Husserl dokonce její myšlenkový posun nazval zběhnutím a konstatoval: „...že pro filosofii je podstatou nejradikálnější autonomie.“⁸⁹

---

⁸⁶ Stein, E. *Myšlenky a dopisy*, s. 8.

⁸⁷ Blecha, I. *Husserl*, s. 58-59.

⁸⁸ Blecha, I. *Husserl*, s. 60.

⁸⁹ Tamtéž, s. 59.

3.2 Max Scheler (1874-1928)

Je jedním z významných myslitelů 20. století, narodil se v Mnichově do protestantské rodiny, matka byla židovka. V židovské tradici byl svojí matkou vychováván a až v dospělosti přestoupil na katolickou víru.⁹⁰ Pro zpracování jeho stručného životopisu a interpretaci jeho některých názorů jsem vycházela z knihy *Můj filosofický pohled na svět*, kterou přeložil a úvodní studií doplnil Ivan Hodovský.

Scheler je pokládán za jednoho z Husserlových žáků, ale on sám se za pokračovatele jeho myšlenek nepovažoval. V době, kdy se spolu setkali a spolupracovali, byl již docentem a byl plně sžit s filosofickým vlivem svého učitele Rudolfa Euckena a s jeho duchovní interpretací filosofie života.⁹¹

Zdůrazňoval, že u něho je zření hodnot obnovou zření idejí, tak jak ji známe z platonismu. Směřuje k podstatovému, k tomu, o čem je přesvědčen, že se nemění. U Husserla zůstává zření hodnot uzavřeno v analýze vědomí a zjišťování metody.⁹² Je u nich patrná i metodologická odlišnost.

Scheler převzal z fenomenologie pojem redukce, který chápe jako nástroj k pronikání do toho, co je podstatné. Jeho fenomenologická redukce přibližuje k podstatovému, k tomu neměnnému. Neměnnost pochází z vlastní duchovní povahy.⁹³ Současně se Schelerovi podařilo ukázat možnosti fenomenologie jako metody a zdůraznit její význam pro různé vědní obory. Jeho přínos v uplatnění fenomenologie je zejména v oblasti antropologie a etiky.

Jak píše I. Hodovský, podle interpretů Schelerovy filosofie je pro pochopení jeho myšlenek potřeba obrátit se ke kořenům jeho inspirací.⁹⁴ Scheler je pokládán za filosofa, který prožil neklidný život, a tím je i jeho dílo prostoupeno určitým neklidem a hledáním. Ale zároveň i touhou po duchovnosti a citu. Tou celoživotní inspirací a tím, z čeho Scheler vycházel, bylo studium u R. Euckena.⁹⁵

---

⁹⁰ Scheler, M. *Můj filosofický pohled na svět*. Přeložil a úvodní studií opatřil I. Hodovský. Praha. Vyšehrad, 2003, s. 14.

⁹¹ Tamtéž, s. 15.

⁹² Tamtéž, s. 28.

⁹³ Tamtéž, s. 26.

⁹⁴ Scheler, M. *Můj filosofický pohled na svět*, s. 28.

⁹⁵ Tamtéž, s. 28-29.

Zabýval se analýzou fenoménu citu a duchovních aspektů lidského života. Scheler chápal, že cit je na rozdíl od rozumu kategorie obsahová, a snažil se to využít ve své filosofii života. Snažil se, aby byly plně využity všechny intelektuální schopnosti člověka k všeobecnému užítku.⁹⁶

Otázka citu se objevuje již v jeho nejranějších dílech, kde se objevují pojmy jako křesťanská láska, sympatie, soucit. Cit nejprve vnímá jako lásku, a to především křesťanskou, kde záleží na opravdovosti a důvěryhodnosti. Je pro něho důležité provést vlastní analýzu citového života. Cit mnohdy nelze správně vyjádřit slovy. Je vždy ještě před tím, než vzniknou slova, a ta mnohdy i přes svoji barvitost nemohou tento cit vyjádřit. Ale cit nám může umožnit vcítovat se do podstaty druhého, toho všeho, co existuje kolem nás.⁹⁷

Scheler tímto svým přístupem možná nejradikálněji ze svých předchůdců pochopil, že bytí není přístupné pomocí rozumu, ale pouze za pomoci citu, který stojí blíže duchovní podstatě bytí. Tato filosofie emocionality byla asi největším přínosem Maxe Schelera k rozvoji celosvětového filosofického myšlení.⁹⁸

Edith Steinová se s Maxem Schelerem seznámila při studiu na univerzitě v Göttingenu. Tento filosof, spolu s Adolfem Reinachem, je určitě tím, kdo jí poprvé přiblížil křesťanské myšlení. Scheler pořádal pro studenty soukromé přednášky, kde je seznamuje s náboženskými tématy. O pokore mluví jako o základu všeho etického úsilí. O tom, že pokora má vést ke konečnému cíli. Tímto cílem je proměna starého člověka v nového - Božího.⁹⁹

Jeho přednášky na studenty silně působily, vedl je velmi sugestivně a pod jeho vlivem se mnoho z nich začíná otázkami náboženství a zejména křesťanství zabývat. Mezi nimi je i Edith Steinová, která na tyto své první kontakty s dosud pro ni nepoznanou skutečností, s tím, co je věčné, i později vzpomínala.¹⁰⁰ Edith to svým způsobem otevírá oči, vidí, že toto je to, po čem ona sama nejvíc toužila. A tady vidí cestu, která by ji k pravdě mohla dovést. Cesta, kterou nabízí Husserlova metoda, je omezena hranicemi přirozeného rozumu. Ta ale člověku nepomůže nalézt pevnou oporu a vnitřní klid.

---

⁹⁶ Scheler, M. *Můj filosofický pohled na svět*, s. 29.

⁹⁷ Tamtéž, s. 29-32.

⁹⁸ Tamtéž, s. 34.

⁹⁹ Müller, A. U., Neyerová, A. *Život Edity Steinové*, s. 72.

¹⁰⁰ Steinová, E. *Myšlenky a meditace*, s. 76.

Scheler přispěl k tomu, že Edith Steinová začala upouštět od racionalistických názorů, možná i předsudků, v kterých byla vychována, a začala se více otevírat světu víry. Kolem sebe viděla, že vlastně skoro všichni, ke kterým vzhlíží s obdivem, s vírou žili. To pro ni bylo signálem, že víra je tou hodnotou, která stojí za to, aby o ní uvažovala. Jak sama říká, ještě se v té době nesnažila plně do víry proniknout, ale vlastně již byla nenápadně těmito impulsy ovlivňována.¹⁰¹

Max Scheler byl jistě pro Edith Steinovou inspirativní osobností i tím, jak významnou část jeho myšlenek zabíraly otázky etiky a sociální problematika. V centru jeho filosofie stojí člověk. To jsou témata, která i u ní hrála vždy podstatnou roli. Tyto otázky byly náplní i jejích pozdějších přednášek, ať už se jednalo o vyřešení otázky vzdělávání žen, nebo jejich angažovanost v náboženském životě.

3.3 sv. Terezie od Ježíše (1515-1582)

Byla ženou, která se svým životem a spisovatelskou činností zasloužila o to, že byla roku 1970 prohlášena za církevní učitelku. Za svoji učitelku ji pokládala již i Edith Steinová. Byla to právě její autobiografická kniha *Život*, která ji tak zasáhla, a dá se říci, že i uhranula, když si ji náhodou přečetla na návštěvě u své přítelkyně. Seznámení se s životem této světičky byla možná ta pomyslná poslední kapka, která naplnila džbán myšlenek a tápání, které věnovala Edith Bohu a otázkám víry. Ihned po návratu z návštěvy se začala připravovat na svůj křest a rozhodla se věnovat filosofii náboženství.¹⁰²

Terezie se narodila jako Teresa de Ahumada y Cepeda ve španělském městě Avila. Vyrůstala spolu se svými jedenácti sourozenci, matkou byli vychováváni jako křesťané. Tereza měla již jako malá velmi bujné představy o tom, jak chce sloužit Bohu. Přemluvila svého bratra, aby spolu utekli do země Maurů a zde zemřeli mučednickou smrtí. Naštěstí jim tento plán nevyšel a byli navraceni zpět rodičům.¹⁰³

Tereza měla podle vzoru své matky velmi v oblibě čtení rytířských románů. Později již jako řeholnice na tuto zálibu vzpomínala jako na hříšnou a vyčítala si, že si měla včas uvědomit, že jí to odvádí od Boha. Tereze zemřela matka, když jí bylo dvanáct let, na výchovu všech dětí zůstal otec sám.

---

¹⁰¹ Steinová, E. *Myšlenky a meditace*, s. 76.

¹⁰² Müller, A. U., Neyerová, A. *Život Edity Steinové*, s. 128.

¹⁰³ Terezie od Ježíše. *Život*. Vimperk. Nakladatelství Tiskárny, 1991, s. 15-17.

Ona sama byla otcovým oblíbeným dítětem, kterému skoro vše dovolil. Tereza vzpomíná na své mládí jako na období marnivosti, kdy si velmi dobře uvědomovala svou krásu a dovedla ji využívat. Na období svého dospívání vzpomíná jako na období pouhé zábavy a postupnou cestu ke svojí zkáze.¹⁰⁴

V jejích šestnácti letech ji dal otec na vychování do místního kláštera sv. Augustina.¹⁰⁵ Již zde začala přemítat o možnosti stát se řeholnicí. Když byla v klášteře skoro dva roky, velmi vážně onemocněla, musela se vrátit do rodného domu a začal tvrdý boj o její život.¹⁰⁶

Postupně, jak se zotavovala, začala si opět užívat života, který byl mimo klášter. Ale stále se nemohla zbavit pocitu, že toto není ten pravý život, který chce žít. U svého strýce měla možnost číst různé náboženské texty a ty ji přivedly k zásadnímu konstatování, kterým se již zabývala jako dítě, že všechno je marnost. Všechno je pomíjivé.¹⁰⁷

Byla přesvědčena, že musí naplnit svůj život něčím, co má věčnou hodnotu. Definitivně se rozhodla, že se stane řeholnicí a svůj život spojí s Bohem. Opět, tak jako v dětství, nadchla pro tuto svoji radikální myšlenku jednoho z bratrů. Ten se chtěl ve svých patnácti letech stát bratrem dominikánem. Tereza si vybrala řád karmelitek a jejich klášter Vtělení.¹⁰⁸ Jako své řeholní jméno si zvolila Terezie od Ježíše.

Hlavní otázkou pro Terezii bylo, jak zůstat Bohu věrná, jak celý život zasvětit Jemu. Ale neměla žádné vodítko, jak najít svou identitu.¹⁰⁹ Chybělo jí vzdělání a lidé, kteří by ji pomohli s hledáním a kteří by měli stejné zkušenosti a touhy jako ona. Pro Terezii bylo místo setkávání s Bohem její nitro, tento dotek je něčím nesdělitelným, něčím jedinečným. Toto nazírání, kontemplace, to je to, co Terezie hledala. „*To je to vnitřní zasažení skutečností, transcendence, láska.*“¹¹⁰

---

¹⁰⁴ Terezie od Ježíše. *Život*, 20-23.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 26.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 27.

¹⁰⁷ Auclairová, M. *Životopis Terezie z Avily*. Kostelní Vydří. Karmelitánské nakladatelství, 2000, s. 42.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 49-51.

¹⁰⁹ Herbstrith, W. *Prodlévání před Bohem: S Terezií z Avily, s Janem od Kříže a Edith Stein*, s. 4.

¹¹⁰ Tamtéž.

Tento kontemplativní řád se jmenuje podle hory Karmel v Palestině. Karmel se překládá jako sad. Karmelitánský řád nemá žádného konkrétního zakladatele. Jeho vznik je spojován s křížáckým hnutím, se kterým souvisel i rozvoj poustevnického života v 11. a 12. století.¹¹¹ Pravidla řehole sepsal roku 1209 Albert z Verce a jejich přijetím se ze samostatně žijících poustevníků stalo společenství.¹¹²

„Základní charakteristikou karmelitánské řehole je výrazný kristocentrismus, základní úkol je, žít v poslušnosti k Ježíši Kristu.“¹¹³ Žít kontemplativně znamená neustále zkoumat své osobní vztahy ke Kristu. Dalším důležitým prvkem tohoto řádu je právní struktura. Role převora není založena na vztahu otce a synů. Ale jedná se o společenství bratrů, nebo sester, všechna rozhodnutí jsou společná.¹¹⁴ Biblické texty jsou brány jako duchovní pokyny. Patronkou řádu je Panna Marie. Koncem 16. století vstupuje do povědomí titul - Matka Boží Škapulířová.¹¹⁵ Škapulíř je součástí karmelitánského hábitu.¹¹⁶

Pro všechny karmelitány je modlitba odpovědí na volání, které k člověku přichází. K tomu všemu je zapotřebí ticha, aby nedošlo k přeslechnutí tohoto volání. Modlitba může mít různé formy - mluvení, pohlížení na obraz, setrvání beze slov, celkové odevzdání se.¹¹⁷

Při rozjímání se sestupuje z čistě racionálního žití do hlubiny lidské bytosti a člověk se stává otevřenější, zralější. I nevěřící mohou při rozjímání poznat, že je něco na druhé straně jejich lidské hranice.¹¹⁸

Ve své knize *Život Terezie* rozlišuje čtyři stupně modlitby a postupné oslabování smyslu a mohutností při ní. Mohutnostmi se myslí rozum, paměť a vůle. Při prvním stupni - *přemítání o životě Ježíše Krista*, je vštěpována schopnost soustředění a představivosti.

Druhý stupeň označuje jako *modlitbu klidu*, je při ní pěstována schopnost vnitřního klidu, zde se již člověk může setkat s nadpřirozenem.

Při třetím stupni, který nazývá *modlitbou prostého spojení*, již není žádoucí žádná lidská aktivita. Člověk se setkává s Boží milostí, ale pořád je ještě schopen vykonávat různé jiné činnosti.

---

¹¹¹ Dobhan, U. *Spiritualita Karmelu*, Kostelní Vydří. Karmelitánské nakladatelství, 1994, s. 5.

¹¹² Tamtéž, s. 7.

¹¹³ Tamtéž, s. 10.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 13.

¹¹⁵ Dobhan, U. *Spiritualita Karmelu*, s. 22.

¹¹⁶ Škapulíř je pruh látky s otvorem pro hlavu, splývající přes ramena a prsa dolů jako zástěra a na zádech přes lopatky. Viz. Jirásko, L. *Církevní řády a kongregace v zemích českých*. Praha : Fénix. 1991, s. 123.

¹¹⁷ Dobhan, U. *Spiritualita Karmelu*, s. 10.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 13.

To již při čtvrtém stupni modlitby není možné. Zde dochází k proniknutí lidské duše do Boha, jedná se o *extatické spojení*. Je to svým způsobem extáze, při které mohou smysly vypovídat službu.¹¹⁹

Terezie se neustále snažila vzdělávat četbou a rozhovory s učenými lidmi. Na svou dobu byla velmi emancipovaná. Myšlení a rozhodování nenechávala jen na mužích, snažila se jim být rovnocenným partnerem. Žila spolu se svými sestrami ve velkém klášteře, ale nebyla s tímto životem spokojena. Stále srovnávala svůj život s požadavky, které klade na věřící evangelium a nelíbilo se jí pokrytectví a určitá faleš, se kterou se setkávala. A proto se rozhodla, jen s podporou jednoho biskupa, k ojedinělému kroku. Přes jisté překážky založila malý klášter, ve kterém se pomocí přísného klauzurního řádu pokusila o reformu karmelitánského řádu.¹²⁰

Obnovila ve svém klášteře úplnou klauzuru, mlčení, půst a z řeholnic se opět staly bosé karmelitky.¹²¹ Setkala se s odsuzováním a výsměchem těch, kterým se její požadavky zdály přemrštěné. Říkali o ní, že je pyšná a stihne ji za to trest.¹²² Postupně těchto reformovaných klášterů vybudovala přes třicet, poslední léta svého života strávila neustálým cestováním mezi nimi a dohlížela na jejich chod.

Nenechala se svazovat žádnými předsudky, například že ženy nesmějí vyučovat evangelium. Hájila se tím, že k ní promluvil Bůh, aby konala Jeho dílo. Celý svůj život bojovala za to, aby bylo přihlíženo k názorům žen.¹²³

Ve spiritualitě Terezie z Avily je nejdůležitějším bodem to, že celý její život se odehrává ve znamení přátelství. Nerozlišuje, zda se jedná o přátelství k Bohu, člověku, nebo všem lidem. Modlitba je pro ni naplněním přátelství s Bohem.¹²⁴

Roku 1622 byla Terezie od Ježíše prohlášena za svatou.

Způsob naplnění života této ženy šestnáctého století musel i ve dvacátém století ženě podobného ražení velmi konvenovat. Obě byly svým způsobem uemanuté, sebevědomé a stále hledající smysl života. Edith Steinová měla jasno v tom, že je jejím cílem hledání pravdy.

---

¹¹⁹ Terezie od Ježíše. *Život*, s. 137-147.

¹²⁰ Tamtéž, s. 29.

¹²¹ Řád bosých karmelitánů je reformovanou odnoží, která se navrácí k prvotní řeholi. Návrat k poustevnickému životu, dodržování přísné klauzury, ustavičné mlčení, slavnostní prožívání liturgie, častá modlitba, přísné posty. Viz: Jirásko, L. *Církevní řády a kongregace v zemích českých*. s. 66.

¹²² Auclairová, M. *Životopis Terezie z Avily*, s. 149-150.

¹²³ Herbstrith, W. *Prodlévání před Bohem: S Terezií z Avily, s Janem od Kříže a Edith Stein*, s. 30.

¹²⁴ Terezie od Ježíše. *Život*, s. 71.

Po předchozích poznáních se před ní začala rýsovat skoro již jistota, že láska k Bohu a poznání Jeho milosti¹²⁵ by mohlo být tím, co by ji v hledání pravdy mohlo pomoci. Přečtení životopisu této církevní učitelky jistě mohlo být tím mystickým zážitkem, který rozhodl o tom, že se stala křesťankou.

To, že vliv Terezie na Edith Steinovou byl značný, dokazuje, že si za své řeholní jméno zvolila právě Terezie. Tato církevní učitelka ji také inspirovala k napsání několika prací, které jí věnovala. V roce 1933 napsala spis *Lásku za lásku (Liebe um Liebe)*, o dva roky později *O dějinách a duchu Karmelu (Über Geschichte und Geist des Carmel)* a poslední spis z roku 1935 *Odbornice výchovné a vzdělávací práce, Terezie od Ježíše (Eine Meisterin der Erziehung und Bildungsarbeit, Teresia von Jesus)*, ve kterém rozebírá její dvě knihy.¹²⁶

3.4 sv. Jan od Kříže (1542-1558)

Tento světec se narodil ve španělském městě Fontiveros v provincii Avila. Brzy po jeho narození umírá jeho otec, výchova tří synů zůstává na jejich matce. Jan se během dospívání neprojevuje jako příliš šikovný hoch, a tak se díky své lásce k bližním začal věnovat pomoci chudým a potřebným. Odchází na studia k jezuitům, pomáhal s ošetřováním nemocných.¹²⁷ I přes nabídku stát se nemocničním kaplanem u něho pravděpodobně zvítězila touha po samotě a kontemplativním životě. Rozhodl se vstoupit do karmelitánského řádu, přijímá řeholní jméno Jan od sv. Matěje.

Později byl poslán studovat do Salamanky, na jednu z nejlepších univerzit v tehdejší Španělsku.¹²⁸ Vystudoval teologii a byl vysvěcen na kněze. Důležitý mezník v jeho životě znamenalo setkání s Terezií z Avily. O tom, že přijela do Mediny del Campo hledat prostor pro svůj nový klášter, se dozvěděl od jednoho spolubratra. Ihned si od převora vyžádal svolení k opuštění kláštera, aby se s ní mohl setkat.¹²⁹

---

¹²⁵ Výraz milost je teologický termín. Zde je použit zejména v souvislosti se sv. Terezií, která ho do své mluvy často zařazuje, neboť stavy, které při modlitbě zakouší, vnímá pouze jako Boží přítomnost. Chce tím vyjádřit, že nic nepochází z její vlastní aktivity, ale za vším stojí něco, co ji přesahuje.

¹²⁶ Steinová, E. *Věda kříže: studie o svatém Janu od Kříže*. Brno. Cesta. 2000, s. 8.

¹²⁷ Dobhan, U. *Spiritualita Karmelu*, s. 32-33.

¹²⁸ Cummins, N. *Osvobození k radosti: Úvod do nauky svatého Jana od Kříže*. Kostelní Vydří. Karmelitánské nakladatelství, 1994, s. 6.

¹²⁹ Vojtěch od svaté Hedviky. *Vcházím v nepoznané: (Životní příběh svatého Jana od Kříže)*. Kostelní Vydří. Karmelitánské nakladatelství, 1992, s. 35.

Toto seznámení bylo pro oba dva zásadní. Terezie přesvědčila Jana o smysluplnosti své reformy a on se stal jejím horlivým zastáncem a propagátorem. Žít podle prvotní řehole jako na hoře Karmel, to bylo přesně to, po čem Jan toužil. Chtěl žít, tím nejdokonalejším způsobem - jako poustevník.¹³⁰

Matka Terezie měla povolení k tomu, že může zakládat podle svojí reformy i mužské kláštery. To pro ni i jejího nového spolupracovníka znamenalo, že se mohou pustit do společného díla. Jan se stal jejím teologickým rádcem a působil i jako duchovní v klášteře Vtělení v Avile.¹³¹ Rozhodl se, že musí zemřít sám pro sebe, zapomenout na své touhy a přání. Aby mohl začít žít jen pro Boha a pro to, co si přeje On. Toto mu neustále kladla Terezie na srdce. Tím začala jejich společná cesta, která trvala deset let. Někdy v této době přijal nové jméno - Jan od Kříže.¹³²

I přes veškerá svolení byla jejich činnost trnem v oku těm karmelitánům, kteří s reformou nesouhlasili. Jan byl unesen a po dlouhých devět měsíců byl vězněn v Toledu a nucen k zřeknutí se reformy.¹³³ Toto vězení bylo velmi tvrdé a Jan v něm velmi trpěl. Prožil si zde bolestné duchovní očistění a touto zkušeností začal jeho mystický život. Od této doby se datují všechny jeho spisy a verše.¹³⁴ Verše, ve kterých popisoval své stavy duše. Jak píše Norbert Cummins, je v nich popsána „*mystická teologie, tajemné poznání Boha, jež nazývají duchovní lidé kontemplací.*“¹³⁵

Svatý Jan od Kříže má být především vykládán jako mystický básník, který chce ukázat své spojení láskou ke Kristovi. Poezii, symboly a metafory si jistě zvolil jako cestu pro sdělení něčeho, co je vlastně nesdělitelné. Jedná se o jeho zkušenost s Bohem a utrpením. O tuto zkušenost se chtěl podělit, proto se stal básníkem.¹³⁶ Jeho další, již prozaická díla, vznikla v pozdější době a pravděpodobně s pastoračním úmyslem. Svě knihy *Výstup na horu Karmel* a *Temná noc* chápal jako pomoc pro pochopení, co je třeba člověku pro dokonalé spojení s Bohem. Východiskem pro něho byl Kristův kříž, v něm viděl nekonečnou lásku Boží.¹³⁷

---

¹³⁰ Vojtěch od svaté Hedviky. *Vcházím v nepoznané: (Životní příběh svatého Jana od Kříže)*, s. 37.

¹³¹ Jan od Kříže, svatý. *Krátké spisy a korespondence*. Kostelní Vydří. Karmelitánské nakladatelství, 1998, s. 14.

¹³² Vojtěch od svaté Hedviky. *Vcházím v nepoznané: (Životní příběh svatého Jana od Kříže)*, s. 40.

¹³³ Cummins, N. *Osvobození k radosti: Úvod do nauky svatého Jana od Kříže*, s. 7.

¹³⁴ Jan od Kříže, svatý. *Krátké spisy a korespondence*, s. 15.

¹³⁵ Tamtéž, s. 7.

¹³⁶ Kolektiv autorů. *Učitel víry 2. Učitel duchovních nocí. Učitel lásky k bližnímu*. Kostelní Vydří Karmelitánské nakladatelství, s. 9.

¹³⁷ Tamtéž, s. 8.

Jeho jediným přáním bylo, aby mohl pro Ježíše Krista trpět a aby se jím pro Něho opovrhovalo. Po svém onemocnění si pro svůj poslední čas na tomto světě zvolil klášter v Ubedě, o jehož převorovi věděl, že ho nemá rád a nedočká se zde přívětivého zacházení.¹³⁸ Jan od Kříže byl prohlášen za svatého roku 1726 a o dvě stě let později se stal stejně jako sv. Terezie od Ježíše učitelem církve.

Jeho díla *Výstup na horu Karmel* a *Temná noc* spolu úzce souvisí. *Výstup na horu Karmel* vlastně tvoří první část komentáře k básni *Za jedné noci temné*.¹³⁹ Obrací se v nich k těm, kteří jsou začátečníky na duchovní cestě. *Temná noc* je druhou částí komentáře k zmiňované básni. Druhou část spisů sv. Jana od Kříže tvoří *Duchovní píseň*, v ní se věnuje Boží lásce k člověku. Bůh je pojat jako nekonečně velký, ale i blízký, ke kterému je možno přistupovat jen s největší úctou.¹⁴⁰

Živý plamen lásky popisuje zkušenost člověka na vrcholu sjednocení s Bohem a přijímání Boží milosti. Plamen je chápán jako symbol vroucí lásky, podobně jako noc ve výše popisovaných dílech.¹⁴¹

V další části textu budou nastíněny Janovy myšlenky pomocí stručné analýzy jeho spisu *Výstup na horu Karmel*. Toto jeho učení bude podrobněji rozebráno v následující kapitole, zde bude představena interpretace jeho spisu, tak jak ho četla Edith Steinová.

3.4.1 Stoupání na horu dokonalosti

Svatý Jan popisuje způsoby a návod, jak má člověk postupovat při svém stoupání na „horu dokonalosti“. Jan často tuto složitou cestu graficky znázorňoval. Jeden náčrt je také umístěn v knize *Výstup na horu Karmel*.¹⁴² Na samém vrcholu hory leží sjednocení s Bohem jako konečný cíl výstupu. Při tomto úsilí musí dojít k dokonalému očištění osobnosti. Jan říká duše, a to její části smyslové a poté i duchovní. K očištění smyslové části dojde vymaněním se ze sobectví, zřeknutím se všech potřeb sloužících k ukojení smyslů.¹⁴³

¹³⁸ Kolektiv autorů. *Učitel víry 2. Učitel duchovních nocí. Učitel lásky k bližnímu*, s. 8-9.

¹³⁹ Jan od Kříže, svatý. *Temná noc*. Kostelní Vydří. Karmelitánské nakladatelství, 1995, s. 19.

¹⁴⁰ Jan od Kříže, svatý. *Krátké spisy a korespondence*, s. 31.

¹⁴¹ Jan od Kříže, svatý. *Živý plamen lásky*. Kostelní Vydří. Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 6-8.

¹⁴² Jan od Kříže, svatý. *Výstup na horu Karmel*. Kostelní Vydří. Karmelitánské nakladatelství, 1999, s. 12.

¹⁴³ Kolektiv autorů. *Učitel víry 2. Učitel duchovních nocí. Učitel lásky k bližnímu*, s. 10.

Tímto postupným otupěním smyslů - umrtvováním, jak píše Jan, se člověk noří do první *nocí smyslové*, zde se mu dostává určitých duchovních darů. Postupem doby se tyto dary formují do podoby zjevení, vidění a jiných duchovních pocitů, kontempace.¹⁴⁴

Ale tím ještě není dosaženo cíle. Cílem na duchovní cestě je dosažení sjednocení s Bohem. Té je možné docílit pomocí druhé - *nocí ducha*, která je daleko temnější a hlubší, než *noc smyslová*. Tato noc může být nazývána i nocí víry, protože člověku kromě víry nezbyvá nic jiného, čeho by se zachytil.¹⁴⁵

Pomocí této noci dojde k nadpřirozenému sjednocení s Bohem. Toho jsou schopni jen ti připravení. „*Vstoupit na tuto cestu při tomto putování proto znamená zanechat své cesty, nebo lépe řečeno, přejít k cíli; a zanechat svého způsobu znamená vstoupit do toho, co nemá způsob, a to je Bůh; protože duše, která do tohoto stavu dospěje, nemá už žádné způsoby, nelpí na nich a ani lpět nemůže.*“¹⁴⁶

Po seznámení s myšlenkami sv. Jana od Kříže je zajímavé sledovat, k jaké vnitřní proměně muselo u Edith dojít. Poslední období svého života věnovala studiu díla tohoto mystického teologa, který svou cestu k poznání hledá a zdá se, že i nachází prostřednictvím určitého zatemnění rozumu. Od sv. Terezie od Ježíše, která jí ukazovala cestu prostřednictvím světla a přátelství, přechází k němu, který nachází poznání uprostřed temné noci.

V souvislosti s tímto se dostávám k otázce, zda by se vrátila Edith Steinová k podrobnějšímu studiu díla španělského básníka a mystika, kdyby nedostala zadání od převorky na Karmelu v Echtu? Jako pravděpodobně jediná ze sester byla schopná zpracovat osobnost a dílo tohoto velkého církevního myslitele do spisu, kterým by bylo možno důstojně oslavit čtyřsté výročí jeho narození.¹⁴⁷

Odpovědi se pravděpodobně nedopátráme. Ale myslím, že se mohu dopustit konstatování, že čím více se nořila do jeho básní a vysvětlujících komentářů, tím více nacházela v myšlenkách sv. Jana od Kříže naději a hledaný smysl pro svůj život. Musela u něho nacházet i ospravedlnění askeze, kterou se také velmi zaobíral a vysvětloval její užitečnost.¹⁴⁸ Rozhodně ji tato práce v posledních dnech jejího života musela plně naplňovat. A pravděpodobně žila v naději, že i ona sama se dočká stejné Boží milosti.

---

¹⁴⁴ Jan od Kříže, svatý. *Výstup na horu Karmel*, s. 111-112.

¹⁴⁵ Cummins, N. *Osvobození k radosti: Úvod do nauky svatého Jana od Kříže*, s. 23.

¹⁴⁶ Jan od Kříže, svatý. *Výstup na horu Karmel*, s. 87.

¹⁴⁷ Müller, A. U., Neyerová, A. *Život Edity Steinové*, s. 234.

¹⁴⁸ Kolektiv autorů. *Učitel víry 2. Učitel duchovních nocí. Učitel lásky k bližnímu*, s. 7.

Ježíšův kříž a jeho utrpení a utrpení sv. Jana byly pro Edith Steinovou inspirací pro její snahu zasvětit svoje poslední dílo právě zkušenosti utrpení.

Učení sv. Jana od Kříže ji muselo povzbuzovat k tomu, aby zvedla a nesla svůj kříž. Jistě již souhlasila s tím, co Jan napsal jednomu ze svých spolubratrů: „*Kdyby vás někdy někdo přesvědčoval, ať by to byl představený nebo kdokoliv jiný, o nějaké pohodlné nauce a i kdyby ji dokládal zázraky, nevěřte jí ani ji nepřijímejte. Zapotřebí je totiž více kajícího a více oprostění od všech věcí a nehleďte Krista bez kříže.*“¹⁴⁹

4. Edith Steinová a *Věda kříže*

Karmelitánská řehole má jedno jasné ustanovení, které hovoří o tom, jaké je povolání karmelitky: „*Ať každá zůstává ve své cele nebo nablízku a rozjímá dnem i nocí o Boží pravdě a bdí na modlitbách, nemá-li závažný důvod zabývat se něčím jiným.*“¹⁵⁰

Edith tento jiný důvod měla, již v roce 1941 jí bylo převorkou uloženo, aby připravila spis, který by ostatním sestřám představil sv. Jana od Kříže. Blížilo se čtyřsté výročí jeho narození a toto mělo být jeho důstojným připomenutím.

Dílo tohoto španělského mystika bylo v tehdejší západní Evropě poměrně neznámé. Edith Steinová mu sice již v roce 1940 věnovala jeden ze svých spisů - *Mystické smírné utrpení sv. Jana od Kříže (Das mystische Sühneleiden des hl. Johannes von Kreuz)*.¹⁵¹ Ale nyní se rozhodla pohroužit do jeho díla mnohem důkladněji, naučila se i španělsky.

Tuto studii o mystice sv. Jana nazvala *Věda kříže (Kreuzeswissenschaft)*.¹⁵² Steinová svoji práci pojala velmi systematicky, možná proto ji nazvala vědou. Ale jak sama píše, není to jen pouhá teorie a rozhodně nejde o souvislosti skutečně nebo domněle pravdivých výroků.¹⁵³ *Věda kříže je již známá pravda - je to teologie kříže.*¹⁵⁴ Věda kříže, nebo možná i moudrost kříže, je tím, co jí ukazovalo nejkratší cestu k Bohu.

---

¹⁴⁹ Jan od Kříže, svatý. *Krátké spisy a korespondence*, s. 170.

¹⁵⁰ Steinová, E. *Myšlenky a meditace*, s. 91.

¹⁵¹ Steinová, E. *Věda kříže: studie o svatém Janu od Kříže*, s. 8.

¹⁵² Tamtéž.

¹⁵³ Tamtéž, s. 13.

¹⁵⁴ Tamtéž.

Ve své knize zpracovává mystiku sv. Jana novým způsobem. V některých pasážích více rozvádí jeho učení a někde doplňuje vlastní myšlenky. Svatý Jan od Kříže se ve svých spisech příliš nezabýval lidskou osobností, svobodou člověka. Ale Edith jeho učení o spojení duše s Bohem prostřednictvím ukřižování inspirovaly i k úvahám o lidském já.¹⁵⁵

Je příznačné, že se jí dílo nepodařilo dokončit, již to činí tento spis tím nejautentičtějším svědectvím o vlastním životě Edith Steinové. To ona sama při psaní prožívala utrpení a bezmocnost, které bylo srovnatelné s utrpením, které zažíval sv. Jan od Kříže. Edith samozřejmě nemohla vědět, jak rychle a nelidsky bude její osud završen. Ale jistě tušila, při svém vzdělání a politickém rozhledu, že to, co se odehrává vně Karmelu, je možné nazvat utrpením.

Jak sama napsala: „*Trpět a zemřít musí každý člověk. Je-li však živým údem Kristova těla, dostávají jeho utrpení a smrt působením božské přirozenosti hlavy výkupnou sílu. To je objektivní důvod, proč všichni světci toužili po utrpení. Přirozenému rozumu se to může jevit jako zvrácenost. Ve světle tajemství vykoupení se to však ukazuje jako nanejvýš rozumné.*“¹⁵⁶

V následující části textu bude učiněn pokus o analýzu tohoto díla. Bude mapováno, jak v něm autorka rozebrala zkušenost utrpení. Východiskem pro knihu *Věda kříže* je veškerá tvorba sv. Jana od Kříže, kterou měla Edith Steinová k dispozici.

Knihy je formálně rozdělena na tři části. První část je nazvána *Poselství kříže*, druhá část *Učení kříže* a třetí *Následování kříže*. V úvodu je ve zkratce popsán Janův život a její pohled na něho jako na dokonalé propojení věčnosti vnímání světce, dítěte a umělce.

4.1 Poselství kříže

Janův postoj ke svému životu i k životu těch, kteří se rozhodnou následovat Krista, vystihuje tento citát: „*Kdo se rozhodl pro Krista, ten je pro svět mrtev a svět je mrtev pro něj. Na svém těle nosí jizvy svého Pána.*“¹⁵⁷ Život potom obnáší především obrazné nesení Kristova kříže, které se zrcadlí v každodenním zapírání sebe sama. Svatý Jan nevyžaduje od běžného člověka velké skutky. Následování Krista se ukazuje i v běžných úkonech, které přináší život.

---

¹⁵⁵ Steinová, E. *Myšlenky a meditace*, s. 109.

¹⁵⁶ Stein, E. *Vánoční tajemství: Vtělení lidstva*. Vimperk Nakladatelství Viener, 1991.s. 10.

¹⁵⁷ Steinová, E. *Věda kříže: studie o svatém Janu od Kříže*, s. 25.

Ke zpřítomnění Ježíšovy oběti na kříži dochází především během mše svaté. Při mši svaté má každý věřící i kněz možnost prožít smrt spolu s Kristem a znovu spolu s ním vstát z mrtvých.¹⁵⁸

Jan ve svých dílech promlouvá o viděních, kterých se mu dostalo. O dvou mluví podrobně, zjevil se mu v nich Ukřižovaný. Ale vidění popisuje jako nepodstatnou součást a projev mystického života. Těmto projevům se nesmí přikládat velký význam, jsou zdržením na cestě k sjednocení v *nocí ducha*. Poselství kříže sv. Jana tedy připravuje na ochotu přinášet každodenní oběti a sebezapření, které je nutné k přeměně starého člověka. Starý člověk je ten, který ještě neprožívá mystický život.

Jak Edith Steinová píše: „*Po této cestě na vysokou horu dokonalosti se mohou vydat jen poutníci, kteří nenesou žádná břemena, jež by je táhla zpět.*“¹⁵⁹ Chce-li člověk spojit svůj život s Bohem, musí být ochoten s ním projít smrt na kříži. Tak jako Ježíš byl ukřižován, musí v sobě tento člověk ukřižovat veškerou žádostivost a marnivost. Čím kvalitněji se mu toto podaří, tím těsnější bude jeho podíl na Božím životě.¹⁶⁰ A zároveň se musí dobrovolně vystavit riziku, které přináší vše, co je člověku neznámé a nepochopitelné.

Obrat, který se s člověkem tímto jeho rozhodnutím děje, vyžaduje alespoň stručný nástin toho, co všechno ho na této cestě může potkat. Druhá část knihy přibližuje Janovy rady a ponaučení, jak by se měl člověk s nově vzniklými situacemi vypořádat.

4.2 Učení kříže

Takto nazvaná druhá část knihy je částí stěžejní. V ní autorka čtenáře nabádá k tomu, že učení sv. Jana musíme chápat v souvislosti s jeho hlavním zaměřením. Svatý Jan od Kříže byl především básníkem. Své spisy rozhodně nepojímal jako teoretická díla, chtěl působit především jako duchovní průvodce. Vyhýbá se strohým scholastickým výrokům, snaží se vše vysvětlit pomocí běžných, ze života známých obrazů. Zároveň si však oba dva, jak sv. Jan, tak Steinová, uvědomují, že jejich práce není pro běžného čtenáře.

---

¹⁵⁸ Steinová, E. *Věda kříže: studie o svatém Janu od Kříže*, s. 19-26.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 36.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 36-37.

Mají být především průvodcem pro řeholníky karmelitánského řádu, pro které je vnitřní modlitba hlavním povoláním. Moudrost kříže slouží k nalezení cesty k Bohu, která se děje postupným přechodem praktikujícího od meditace ke kontemplaci.¹⁶¹

V úvodu první kapitoly se autorka snaží o vymezení pojmů *kříž* a *noc*. A pokládá otázku, zda se tyto pojmy dají chápat jako symboly na stejné úrovni. Vychází jí, že v obecném pohledu na význam slova symbol - ano. Ale určitý rozdíl se objeví, budeme-li se na ně dívat jako na obraz nebo znak. Kříž tak, jak ho pojímá sv. Jan, nelze brát jako obraz. Specifické nazírání na kříž je dané historicky. Kříž není přírodní předmět, je to uměle vytvořený nástroj, který svůj význam postupně získal.

Noc naopak neoznačuje nic konkrétního, není to obraz viditelného tvaru, ale je to přírodní úkaz.

A přestože je noc beztvará, je s lidským životem spjatá více než co jiného. „*Noc nám znemožňuje používat naše smysly, omezuje naše pohyby, ochromuje naše síly, podivným kouzlem z nás činí zajatce samoty, nás samotné proměňuje v stíny a přízraky. Noc má pro nás příchut' smrti.*“¹⁶²

To je jeden pohled na kosmickou noc, jak ho přibližuje Steinová, a druhý je zcela opačný.... „*noc kouzelná, zalitá měkkým, lahodným měsíčním světlem. tato noc nepohlcuje, nýbrž dává zasvitnout jejich noční tvářnosti.*“¹⁶³ Oba dva tyto pohledy a pocity z nich vyplývající nabízí noc mystická. U noci mystické všechny její účinky vycházejí zevnitř. V žádném případě nelze chápat noc mystickou jako vyobrazení noci kosmické. Mezi nimi jde pouze o vztah symbolického výrazu.

Takto ve stručnosti Steinová shrnuje rozdíl, jak chápat symbol kříže a noci: „*Kříž je znamení všeho, co stojí v příčinné nebo dějinné souvislosti s křížem Kristovým. Noc je nutný kosmický výraz mystického pojetí světa svatého Jana od Kříže.*“¹⁶⁴

Dále volí autorka stejný postup jako sv. Jan v knize *Výstup na horu Karmel*. Vychází z básně *Za jedné noci temné* a seznamuje čtenáře s temnou nocí smyslů, během které dochází k boji s lidskou přirozeností a dobrovolnému umrtvování touhy po všedních věcech světa. Toto konání znamená pro duši uvrhnutí do nicoty, jak říká Jan - noci. Je to pro člověka neznámý pocit, protože přichází o bezpečí známého.

---

¹⁶¹ Steinová, E. *Věda kříže: studie o svatém Janu od Kříže*, s. 41-43.

¹⁶² Tamtéž, s. 45.

¹⁶³ Tamtéž.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 47.

Ale jak říká Edith Steinová, ve skutečnosti se člověk nachází na bezpečné cestě víry. Sama přiznává, víra je temným poznáním. Je to cesta nocí, na rozdíl od jasného náhledu přirozeného rozumu. Víra je temným poznáním, protože seznamuje s něčím neviditelným.¹⁶⁵ Když si toto všechno člověk uvědomí a rozhodne se dobrovolně nést svůj kříž a zavrhnout vlastní přirozenost, aktivně vstupuje do temné noci. Tato cesta může být dlouhá, během ní člověk propadá pochybnostem, zda jde po správné cestě. To je již pasívní část noci, zde se dostávají tyto pocity. To je způsobeno tím, že Bůh se v této fázi zaměřuje na duši a jeho láska nemůže být již smysly rozeznatelná. Jan radí vytrvat v modlitbách, nezatěžovat mysl poznatky a myšlenkami. Vyčkat vzplanutí Boží lásky, která vede k *noci ducha*. U člověka, který prošel první *nocí smyslovou*, odolávaly nástrahám jeho smysly. Nyní v *noci ducha* bude muset odolávat víra.¹⁶⁶

Tato druhá fáze cesty k sjednocení je mnohem temnější než *noc smyslová*. Noc víry se týká rozumu, připravuje duši o světlo rozumu. „*Tak světlo víry svou převelikou intenzitou pohlcuje a přemáhá světlo našeho rozumu, které se samo ze sebe vztahuje pouze k poznání přirozenému.*“¹⁶⁷

Rozum ani paměť ani nic, co se na světě dá poznat ze světa nadpřirozena, na cestě k poznání Boha člověku nepomůže. Musí se vzdát svých představ o Bohu, protože jsou to stejně jen představy. Člověk se musí oprostít od snahy najít sebe sama v Bohu. Jedině víra ukazuje Boha takového, jaký je. „*Proto je duše sjednocena s Bohem tím těsněji, čím více je naplněna vírou.*“¹⁶⁸

U člověka, který si prošel první etapou, se mohou dostavovat různá zjevení a promlouvání. Je zapotřebí se od nich oprostít, protože Bůh se sděluje spíše duchu než smyslům. Stejně tak je třeba odmítat různé výtvořiny obrazotvornosti a fantazie. Toto vše je vhodné možná tak k meditaci, ale na další cestě k sjednocení s Bohem je to překážkou.¹⁶⁹

Steinová spolu s Janem nepřestávají klást důraz na důležitou skutečnost, a to že cesta víry vede temnou nocí a je cestou křížovou. Svatý Jan sice hovoří i o světle a blaženosti, ale asi jenom proto, aby dostatečně zdůraznil, že toho všeho se člověk musí vzdát.

---

¹⁶⁵ Steinová, E. *Věda kříže: studie o svatém Janu od Kříže*, s. 49.

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 52-56.

¹⁶⁷ Steinová, E. *Věda kříže: studie o svatém Janu od Kříže*, s. 58.

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 68.

¹⁶⁹ Steinová, E. *Věda kříže: studie o svatém Janu od Kříže*, s. 62-65.

Člověk si musí uvědomit, jaká bolestná ztráta to pro něho bude, když se dobrovolně vzdá rozumu, paměti, vůle. Vlastně všeho, z čeho do té doby čerpal sílu a útěchu.¹⁷⁰ K očištění paměti dojde působením Boha, samotná duše pro to vykoná jen přípravu. Tou je zproštění paměti od smyslových vjemů. Tím se paměť zbaví i strachu nebo nenávisti. Cílem je doufat pouze v to, co nevlastníme. „*Čím dokonaleji proto duše vyprázdní svou paměť ode všech forem a věcí, které nejsou Bůh, tím hlouběji ji bude moci zakotvit v Bohu, tím lépe ji uchová pouze pro něho a tím spíše bude moci doufat, že On ji zcela naplní.*“¹⁷¹

Očištění rozumu přispívá k upevnění ctnosti víry, očištění paměti k posílení ctnosti naděje a dokonalým očištěním vůle se člověk dopracuje k posílení lásky. Vůle se musí zejména oprostít od různých radostí. První skupinu těchto radostí Jan nazývá *časná dobra*. Myslí tím třeba majetek, potomky, čest. Druhou skupinu označuje jako *přirozená dobra*, těmi jsou tělesná krása, půvab, zdravý úsudek, jasný rozum.

Všichni, kdo tato dobra stále mají, jsou vystaveni pokušení, že na nich budou lpět a neobráťí dostatečně svoji pozornost k Bohu.¹⁷²

Člověk musí obrátit svoje úsilí na *dobra mravní*, která mají trvalou hodnotu a jsou nástrojem k produkování dalšího dobra. Tímto konáním se dostane na vyšší úroveň vědomí, až se dopracuje k daru *dobra nadpřirozeného*. Tento dar se může projevat jako schopnost uzdravovat, konat zázraky. Tyto schopnosti můžou přivést duši ke kontaktu s Bohem. Vedou k úctě k Bohu i všechny lidi, kteří byli tomuto zázraku přítomni.¹⁷³

Další skutečností, která zpomaluje duchovní vývoj člověka a brání mu dojít k sjednocení s Bohem, je přehnané uctívání obrazů a soch světců, ale i přílišné lpění na honosných obřadech, které si lidé postupně zavedli. Jan říká, že zbožný člověk má především obracet pozornost k tomu neviditelnému.¹⁷⁴ Poučením pro kazatele, aby nepropadali samolibosti, a položením důrazu na to, že kázání má být prací ducha, končí interpretace spisu *Výstup na horu Karmel*. Tak jak ji pojednala ve své knize Edith Steinová.

V navazující části se Edith Steinová pouští do komentářů, kterými chce myšlenky sv. Jana dále vysvětlit a rozebrat. Poukazuje na skutečnost, že spis *Výstup na horu Karmel* není pravděpodobně dopsán.

---

¹⁷⁰ Steinová, E. *Věda kříže: studie o svatém Janu od Kříže*, s. 74.

¹⁷¹ Tamtéž, s. 79.

¹⁷² Steinová, E. *Věda kříže: studie o svatém Janu od Kříže*, s. 81-83.

¹⁷³ Tamtéž, s. 84-87.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 89-91.

Upozorňuje, že duši musíme chápat jako souhrn smyslových i duchovních vjemů. I na smyslovém poznání se musí podílet duše. Ale ta se postupně musí odvrátit od touhy poznávat běžné věci a musí se přimknout jen k touze poznávat Boha. Toto se děje prostřednictvím meditace.¹⁷⁵

To, co duše a s ní i její nositel získá při meditaci, není nic, co by se nacházelo v jeho paměti. Jsou to samé nové zkušenosti, které byly získány prostřednictvím Boha. Postupně člověk zjišťuje, že poznal Boha, a zamiluje si ho. Tímto již není potřeba dalšího rozjímání a člověk kdykoli se příště pohrouží do modlitby, již přímo stojí před Bohem. Tento stav skutečného nazírání je kontemplace. Tuto zkušenost duše získá svojí vlastní aktivitou, ale zejména díky Boží milosti. Člověk se stane věřícím ze svojí svobodné vůle, svým vlastním rozhodnutím, ale bez přijetí tohoto poselství to nebude opravdové.¹⁷⁶

Kontemplace je Boží pomoc pro duši, aby se snadněji očistila od všeho, k čemu měla doposud vztah. Postupně, jak duše přecházela od *aktivní noci* do *noci pasívní*, dostavovaly se stavy bezmoci a naprosté vyčerpanosti.

Kontemplace vlastně uvedla duši a s ní člověka do opuštěnosti, protože nemůže sdělit ostatním to, co zažívá. Jak píše Steinová, tento stav bolesti a vnitřního utrpení trvá i několik let. Když je již duše natolik vyprahlá a temná - očištěná, začne do ní pronikat paprsek Božího světla. Ale pro to již duše nic nedělá, to již ovlivnit nemůže.¹⁷⁷

Utrpení je jedinou možnou cestou k tajné mystické moudrosti. Tajné proto, že má schopnost ukrýt v sobě duši. Zde v této hlubině moudrosti je duše obohacována o poznání lásky. Kontemplace je pro Edith Steinovou žebřík, pomocí kterého duše současně vystupuje i sestupuje do období duchovní pohody nebo útrap. Přitom zdoláním každé další příčky se člověk posouvá na své duchovní cestě dál, až nakonec může dosáhnout posledního desátého stupně. To je ale již stav při umírání, kdy se duše odděluje od těla a jde přímo do nebe. Tohoto stupně dosáhne jen málokterá duše. Jedná se o stav, kdy je duše dokonala očištěna láskou.¹⁷⁸

Připomínkou toho, že Bůh někdy nechá působit na duši svými úklady ďábla a jen duše dokonale očištěná dokáže tyto nástrahy odhalit, končí pojednání, v kterém byly rozvíjeny myšlenky z *Temné noci*.

---

¹⁷⁵ Steinová, E. *Věda kříže: studie o svatém Janu od Kříže*, s. 93-97.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 93-99.

¹⁷⁷ Steinová, E. *Věda kříže: studie o svatém Janu od Kříže*, s. 108-112.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 114-117.

Na následujících stránkách textu se Edith Steinová snaží najít shodu mezi svými myšlenkami v otázce svobody člověka a učením sv. Jana. Dokonalé svobody podle ní dosáhne člověk tím, že žije ve svém nejhlubším nitru.

Je to stav, kdy *já* je přítomno v duši, svobodně se rozhoduje. Ale vlastně neprohlédne, že tato rozhodnutí již činí se souhlasem Boha. Konečným cílem Boha je, aby se duše svobodně rozhodla, že mu daruje svoji vůli a nechá se vést k sjednocení. K sjednocení, které nazývá mystickým manželstvím. To je vyšší stupeň dokonalosti, než kterým je sjednocení milosti. Zde je uvažováno o sjednocení duše s trojjediným Bohem. Steinová vyvozuje, že i Jan musel považovat za vrchol toto mystické manželství.¹⁷⁹

Další otázkou, kterou se ve svých úvahách zabývá, je snaha najít rozdíl mezi vírou a kontemplací. Steinová je toho názoru, že Jan se ve svých úvahách tímto problémem nezabýval, obojí nazýval cestou k sjednocení. Víru na základě myšlenek textů ve *Výstupu na horu Karmel* a *Duchovní písni* definuje jako Boží zjevení, které člověk přijal a plně se mu odevzdal. Tato přijatá víra mu pomáhá v meditaci, při které se dále rozumem a vůlí zabývá tím, co přijal. A později se dostaví pocit láskyplného poznání.

Zatímco kontempace je stav, při kterém se Bůh může člověku ve formě láskyplného poznání darovat i bez meditace.¹⁸⁰ Víra je věcí rozumu, je to přijetí určitého poznání. Kontempace je věcí srdce a všech smyslů.

Po části, kde Edith Steinová svými komentáři a úvahami doplňuje slova spisů *Výstup na horu Karmel* a *Temná noc*, následuje v knize *Věda kříže* část věnovaná interpretaci básní *Živý plamen lásky* a *Duchovní píseň*.

Báseň *Živý plamen lásky* popisuje stav, kdy duše, dokonale očištěna, prošla temnou cestou noci smyslové i noci ducha a je s Bohem téměř sjednocena. Je zřejmé, že k dokonalému sjednocení může dojít až na onom světě. Proto je tato báseň oslavou nového vzkříšení, kdy plamen lásky je odměnou za všechna příkoří a utrpení, kterými si duše prošla. Oslavou tohoto již zcela důvěrného vztahu s Bohem. Janova slova mají dodat duším - lidem odvalu, aby neměly obavu vydat se na cestu kříže a noci.

---

¹⁷⁹ Steinová, E. *Věda kříže: studie o svatém Janu od Kříže*, s. 133-143.

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 144-145.

Postupně jsou předkládány interpretace jednotlivých strof, těmi se ale tato práce tak podrobně zabývat nebude. Jeden citát Edith Steinové bych přesto uvedla. Mluví v něm o duši, možná že o své. „*Při pohledu na svou minulost duše poznává, že jí všechno napomáhálo k dobrému a že míře temnot odpovídá míra světla. Vidí, že Bůh ji nejenom za všechno odškodnil: umrtvil v ní také všechny nedokonalé tužby, které ji chtěly připravit o věčný život. Tak Jeho ruka tím, že umrtvila, proměnila smrt v život.*“¹⁸¹

Báseň *Duchovní píseň* se od obou předchozích liší stylem i obsahem. Je v ní použito mnoho podobností a je v ní vyjádřen určitý pohyb. Svätý Jan ji napsal ve vězení a popisuje v ní celou cestu duše ještě před tím, než se dostane do fází temné noci. Zde jsou popisovány krásy skutečného světa a lítost nad tím, že je od nich autor násilně odloučen. Za všechny tyto krásy a skutečnost, že o nich může tajemným písmem psát, děkuje Duchu svatému. V básni můžeme nalézt obraz mystické cesty, kdy duše je pojata jako snoubenka, která hledá svého milovaného snoubence. Tím je myšlen Ježíš Kristus. Dílo je prostoupeno napětím hledání milované bytosti a štěstím při jejím nalezení. Vše vrcholí uzavřením mystického manželství, ve kterém dojde k sjednocení duše s Bohem. Steinová zde zdůrazňuje rozdíl mezi poutem lásky mezi mužem a ženou a láskyplným sjednocením Božím.¹⁸²

4.3 Následování kříže (fragment)

Ve třetí části své práce se Edith Steinová vrací s připomenutím důležitého faktu, že celý život sv. Jana byl naplněn láskou k Ježíši Kristu. Proto jsou jeho díla prostoupena a zasvěcena lásce ke kříži a utrpení na něm. Obsahem této části jsou vzpomínky na Janův život a jeho setkávání s věřícími, kterým se neustále snažil být dobrý učitel. Snažil se po celý svůj život tuto svou lásku předávat dál a nabádat lidi, aby se nebáli vydat na tu nejtemnější cestu. Snažil se být příkladem a ukázat, že i tak strastiplná cesta, kterou prošel on sám, je nejpotřebnější a zároveň nejjistější pro poznání Boha.

Ve fragmentu dále Steinová předkládá body směrnice pro řeholníky, kterou sepsal sv. Jan. Podle svědků jeho života není jediný náznak toho, že by se Jan nechoval podle toho, co sám o ctnostech učil. Celé jeho učení je o lásce, o tom, jak k ní dospět. Podle množství a velikosti lásky, kterou jsou schopni lidé během svého života dát, jsou na konci svého života souzeni. Jak ale píše Edith Steinová, kořeny všech podob lidské lásky jsou v lásce k Bohu.

---

¹⁸¹ Steinová, E. *Věda kříže: studie o svatém Janu od Kříže*, s. 159.

¹⁸² Tamtéž, s. 173-209.

5. Nábožensko-filosofický vývoj na pozadí *Vědy kříže*

Jak již bylo naznačeno, *Věda kříže* je poslední prací, na které mohla Edith Steinová pracovat. Není dokončena, protože autorka byla gestapem zatčena v průběhu psaní. Až ze spisů, které byly součástí její pozůstalosti, bylo možno rekonstruovat toto dílo tak, jak si asi Steinová představovala.

Záměr díla je dvojí, jak píše autor doslovu Dr. L. Gerber:

„1) E. Steinová uvažuje nad spisy, životní cestou a vývojem osobnosti sv. Jana od Kříže a pokouší se ukázat, že život i nauka tohoto světce vytvářejí nerozlučnou jednotu ve znamení kříže.

2) na základě těchto úvah se pak autorka snaží vysvětlit zákony duchovního bytí a života.“¹⁸³

Já s tímto konstatováním souhlasím. Protože tak, jak jsem měla možnost seznámit se s životními postoji a dosavadní tvorbou této ženy, myslím, že jako bývalá vědkyně si nemohla odpustit přispět svými myšlenkami. Zejména v oblasti filosofie člověka a při řešení otázek problému vcítění. Tato témata ji vždy zajímala a věnovala jim nejednu svoji předchozí práci nebo přednášku. V popisování motivů výstupu duše cestou ukřížování v aktivní i pasivní noci a následném sjednocení nachází Steinová stále nové podněty pro vývoj svých úvah.

Úvah, potřebných k rozvíjení filosofie osoby, stěžejního tématu svého vědeckého bádání. V knize *Věda kříže* poukázala na dualitu lidského těla, na sepětí ducha s tělem a samostatně stojící svobodnou vůli.¹⁸⁴

I přesto, že se po své konverzi začala odvracet od fenomenologických úvah, kde východiskem je lidský subjekt, stále se lidským *já* zabývala. Fenomenologická redukce jí přinášela poznání, že nelze nalézt pravdu, která by nebyla závislá na subjektivitě a relativnosti. Ve své disertační práci *K problému vcítění* se zabývala intersubjektivitou. Jedná se o jedno z témat fenomenologické teorie. Problém vcítění se mnohem lépe zpracovával po návratu ze služby v polním lazaretu. Zkušenosti získané ze setkání s utrpením zraněných se jí pomocí fenomenologické metody zkoumaly mnohem snadněji.¹⁸⁵ Popsala význam vcítění v etické, sociální i estetické oblasti. Akt vcítění zkoumala jako zvláštní druh poznání. „Představila analýzu podstaty zkušenosti s cizími subjekty a jejich prožíváním.“¹⁸⁶

---

¹⁸³ Steinová, E. *Věda kříže: studie o svatém Janu od Kříže*, s. 245.

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 246-249.

¹⁸⁵ Steinová, E. *K problému vcítění*. 1. vyd. Praha. Nadační fond Edity Steinové. 2003. s. 15.

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 20.

Před zpracováním učení Tomáše Akvinského považovala za základ vysvětlování ontologických otázek „rozum“. Jediným správným zdrojem poznání pro ni byla přirozená zkušenost. Poté nacházela odpovědi na své otázky stále častěji v tomistickém učení a ve filosofii náboženství. Tímto se začal utvářet její nový filosofický pohled. Dochází k přesvědčení, že Boží zjevení dává lidskému poznání neomezené možnosti a vlastně může posunout hranice rozumu. Postupně se ve svých filosofických úvahách pokoušela o syntézu scholastického učení s moderním myšlením.

Edith Steinová celým svým dosavadním působením na poli filosofie a později teologie spěla k tomu, aby dokázala svých celoživotních vědomostí a schopnosti analytické interpretace využít k napsání tohoto vědeckého díla z oblasti teologie.

6. Závěr

Tato kvalifikační práce si ve svém úvodu klade za stěžejní úkol seznámit čtenáře s tím, kdo je Edith Steinová. Při psaní textu bylo vycházeno z toho, že životní cesty této filosofky nejsou všeobecně známy. Proto je poměrně obsáhlá část věnována mapování života této ženy, tak jak se vyvíjel od dětských let. Dnes je tato žena známá především mezi věřícími katolíky, pro které je jednou z významných světic 20. století.

V kapitolách, které následují po životopise, jsou představeny osobnosti, které podle mého názoru měly rozhodující vliv na počínání a tvorbu Edith Steinové.

Edmund Husserl a jeho fenomenologická metoda je tím, kdo měl na tuto ženu největší vliv, zejména v počátcích její vědecké kariéry. V době, kdy rozhodovala o svém dalším studiu a o tom, co se stane náplní jejího vědeckého bádání, byla fenomenologie tím, co jí nabízelo určitou cestu. Cestu, jak poznat pravdu. Pravdu, která nebude závislá na myslícím subjektu, tak jak jí to do té doby nabízela psychologie.

Tím, kdo nasměroval Edith Steinovou trochu jiným směrem, byl Max Scheler. Byl to on, kdo v ní utvrdil přesvědčení, že fenomenologické redukce lze využít k pronikání k tomu, co je neměnné. Zároveň jí ale nastínil i jiné aspekty lidského života. Zkoumal zejména fenomén citu a to, jak jde cit využít ve filosofii člověka. Toto bylo Steinové velmi sympatické. Začala se po jeho vzoru zabývat otázkou samotného bytí. Takového, které není přístupné pouze za pomoci rozumu, ale zejména citu. Max Scheler byl i tím, kdo ji poprvé začal seznamovat s křesťanským myšlením.

Následující kapitoly jsou věnovány osobnostem z oblasti teologie. První náboženský text, kterému je připisována mystická síla, která rozhodla, že se Edith Steinová stala křesťankou, je životopis sv. Terezie od Ježíše. Její život a působení při obrodě karmelitánského řádu na území Španělska v 16. století je popsán v samostatné kapitole.

Druhým, kdo je pokládán za církevního učitele, je sv. Jan od Kříže. Myšlenky tohoto mystického básníka jsou tím, čím se Edith Steinová zabývala poslední roky svého života. Poté, co se stala řeholní sestrou, věnovala veškerý svůj um vědecké pracovnice analýzám knih tohoto světce. Zasloužila se o to, že ve své knize *Věda kříže* pojala systematicky interpretaci jeho myšlenek.

Představením života a osobností, které byly důležité pro osobnostní vývoj Edith Steinové, byl naplněn hlavní cíl této práce.

Po seznámení se s tím, jak se utvářely názory této ženy, je čas k zodpovězení další otázky. Je možné u této filosofky a karmelitky vymezit, kdy myslí jako vědkyně a kdy jako nevěsta Boží?

Já se dívám na Edith Steinovou především jako na ženu. Na ženu velmi urputnou a cílevědomou. Stanovila si již jako velmi mladá, že chce sloužit lidstvu, rozdávat a nacházet lásku. Že chce poznat, co je pravda.

Dopustím se malé spekulace - možná, kdyby tomu byly okolnosti nakloněny, našla by lásku manželskou a i mateřskou. Z jejích pamětí bylo možno vyčíst, že dlouho s touto pro ženu přirozenou cestou počítala. Bohužel najít smysl života v tomto naplnění se jí nepodařilo.

Ale jak u ní bylo zvykem, vždy se rozhodovala z nějakého jasného popudu a podle toho, co ji velmi oslovilo. A jak se pro něco rozhodla, nic ji nepřesvědčilo od záměru ustoupit. Oslovila ji možnost nalézt smysl svého života prostřednictvím pravdy věčné a ničím neotřesitelné. Proměna, která se v této ženě udála, souvisí se způsobem poznávání skutečnosti, zcela jiného náhledu na svět.

Možná, kdyby nemusela přerušit své působení na veřejnosti, pokračovala by ve své vědecké činnosti na poli nábožensko-filosofických teorií. Její odklon od fenomenologie nebyl odklonem od filosofie. Pouze svoji cestu za poznáním pravdy začala nacházet z pohledu teologického.

Myšlenky a celkový životní postoj Edith Steinové jsou příkladem toho, že mezi duchovním a filosofickým pohledem na řešení otázek lidského života opravdu nejde dělat tlustou čáru. Samotný život tyto dvě oblasti propojuje podle toho, ve které tazatel najde odpověď.

Při zpracování životního osudu této pozoruhodné ženy přede mnou vstaly další otázky. Jedná se o téma její vlastně dvojí konverze. Poprvé se zcela zřekla své židovské víry, stala se ateistkou. A o jejím druhém obrácení ke katolicismu tato práce pojednává. Ale jaké byly příčiny těchto postojů? Byl její nový smířlivý pohled křesťanky příčinou její pozdější opětovné identifikace s židovským národem?

Druhá nerozkrytá věc, která v souvislosti se Steinovou vyvstává, je otázka jejího svatořečení. Dá se tento akt ze strany katolické církve brát jako pokus o smíření s nekřesťanskými církvemi? Hledání odpovědí a jejich zpracování by se mohlo stát zajímavým tématem pro jinou práci.

Příprava a zpracování materiálu pro tuto kvalifikační práci nebyla pro mě snadná. Čtení textů sv. Jana od Kříže, ale i textů samotné Edith Steinové bylo pro mě jako člověka, který se v otázkách víry pokládá za lhostejného, nesnadné. Ale zde, při psaní závěrečných slov, mohu říci, že to byla práce obohacující. Osud Edith Steinové a její rozporuplnost byly impulsem ke zvolení tohoto téma. A já jen doufám, že tak, jak jsem ho pojala já, bude obohacující i pro další případné čtenáře.

7. Seznam použité literatury

Primární zdroje

JAN OD KŘÍŽE, svatý. *Výstup na horu Karmel*, přel. T. Brichtová. 1. Vyd. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 1999. 334 s. ISBN 80-7192-420-2.

JAN OD KŘÍŽE, svatý. *Temná noc*, přel. M. Kofroňová. 1. Vyd. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 1995. 205 s. ISBN 80-7192-055-X.

JAN OD KŘÍŽE, svatý. *Živý plamen lásky*, přel. T. Brichtová. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2001. 145 s. ISBN 80-7192-435-0.

JAN OD KŘÍŽE, svatý. *Krátké spisy a korespondence*, přel. E. Hodoušek. 1. Vyd. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 1998. 183 s. ISBN 80-7192-183-1.

SCHELER, Max. *Můj filosofický pohled na svět*, přeložil a úvodní studii opatřil I. Hodovský. 1. Vyd. Praha : Vyšehrad, 2003. 284 s. ISBN 80-7021-390-6.

STEIN, Edith. *Myšlenky a dopisy*. Praha : Zvon, 1991. 22 s. ISBN 80-7113-034-6.

STEIN, Edith. *Vánoční tajemství: Vtělení lidstva*. 1. Vyd. Vimperk : Nakladatelství Viener, 1991. 14 s. ISBN 80-900806-4-2.

STEINOVÁ, Edita. *K problému vcítění*, přel. P. Urban. 1. Vyd. Praha : Nadační fond Edity Steinové. 2003. 143 s. ISBN 978-80-905351-0-7.

STEINOVÁ, Edita. *Myšlenky a meditace*, přeložil a životopis napsal V. Petkovič. 1. Vyd. Svitavy : Trinitas, 2000. 118 s. ISBN 80-86036-43-X.

STEINOVÁ, Edith. *Věda kříže: studie o svatém Janu od Kříže*. 1. Vyd. Brno : Cesta, 2000. 256 s. ISBN 80-85319-92-6.

TEREZIE OD JEŽÍŠE. *Život*, přel. J. Koláček. 2. Vyd. Vimperk : Nakladatelství Tiskárny, 1991. 410 s. ISBN 80-900138-3-X.

Sekundární zdroje

AUCLAIROVÁ, Marcelle. *Životopis Terezie z Avily*, přel. T. Brichtová. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2000. 455 s. ISBN 80-7192-457-1.

BLECHA, Ivan. *Husserl*. Olomouc : Votobia, 1996. 178 s. ISBN 80-7198-066-8.

CUMINNS, Norbert. *Osvobození k radosti: Úvod do nauky svatého Jana od Kříže*, přel. T. Brichtová. 1. Vyd. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 1994. 170 s. ISBN 80-85527-42-1.

DOBHAN, Ulrich. *Spiritualita Karmelu*, přel. prof. E. Chaloupecká a I. Hruša. 1. Vyd. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 1994. 59 s. ISBN 80-85527-57-X.

HERBSTRITH, Waltraud. *Prodlévání před Bohem: S Terezíí z Avily, s Janem od Kříže a Edith Stein*. 1. Vyd. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 1994. 86 s. ISBN 80-85527-66-9.

JIRÁSKO, Luděk. *Církevní řády a kongregace v zemích českých*. Praha : Fénix. 1991. 173 s. ISBN 80-85245-11-6.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Učitel víry 2. Učitel duchovních nocí. Učitel lásky k bližnímu*, přel. T. Brichtová. 1. Vyd. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 1993. 64 s. ISBN 80-85527-20-0.

MÜLLER, Andreas, Uwe, NEYEROVÁ, Amáta. *Život Edity Steinové*, přel. J. Hubková. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2013. 247 s. ISBN 978-80-7195-596-2.

NEYER, Maria, Amata. *Edita Steinová: Život v dokumentech a obrazech*. 1. vyd. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 1993. 83 s. ISBN 80-85527-16-2.

VOJTĚCH OD SVATÉ HEDVIKY. *Vcházím v nepoznané: (Životní příběh svatého Jana od Kříže)*. 1. Vyd. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 1992. 173 s. ISBN 80-85527-10-3.

8. Resumé

This qualification work deals with the life and ideas of Edith Stein. She is an important personality of the 20th century in the field of philosophy and theology. Edith Stein was a Jewish convert to the Catholic Church. She spent the last years of her life as a nun of the Carmelite Order. Life of Edith Stein was forcibly terminated in the gas chambers of the concentration camp Auschwitz-Birkenau. In 1998, Edith Stein was canonized.

This work presents some important personalities whom Stein encountered in her life. Edmund Husserl's ideas are presented in relation to how they influenced Edith Stein in her scientific work in the field of phenomenology. Max Scheler is seen as philosopher who introduced this woman to the world of faith. Two other persons whose influence on Stein is analysed in this work, are two religious teachers of the 16th century - St. Teresa of Avila and St. John of the Cross. The aim of my work is to answer the question whether it is possible to strictly define the concepts of spirituality and philosophy. The analysis summary of her work *Science of the Cross* as well as all influences that took effect in this woman's life eventually lead to the final statement.

Edith Stein and her work illustrate the fact that sharp boundaries can not be defined between philosophy and theology. Her entire scientific career as well as her work for the Carmelites was pervaded with the desire to know the truth and fill life with love.